

Година IX.

София, Януарий 1937 г.

Книга 1 (81)

Илюстрация ИЛИНДЕНЪ

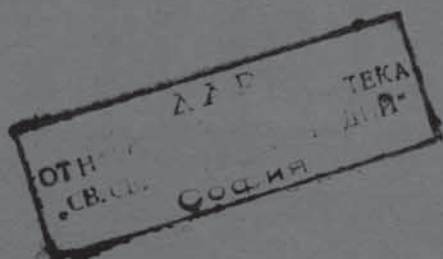
НАР. И УНИВ. БИБЛИОТЕКА
«ИЛИНДЕНЪ»
ОКОПИЕ

6943.

БИБЛИОТЕКА НА В. З. БЛ. Б.

2 1570 163

Съдържание:

1. Тъга за югъ — отъ Конст. Миладиновъ.
2. Братя Миладинови — Ив. Вазовъ.
3. Новото време и духовниятъ обликъ на Братя Миладинови — отъ Владиславъ Алексиевъ.
4. Народнитъ пѣсни на Миладиновци — отъ проф. д-ръ М. Арнаудовъ.
5. Бр. Миладинови и единството на българския литературенъ езикъ — отъ проф. Стефанъ Младеновъ.
6. Братя Миладинови и българския фолклоръ — отъ Хр. Вакарелски.
7. Братя Миладинови въ Чехия — отъ проф. Борисъ Йоцовъ.
8. Македония и нашето възраждане — отъ Никола Филиповъ.
9. Честуването на Братя Миладинови въ Народния театръ.
10. Политическа Европа презъ януарий 1917 год.
11. Изъ вестниците и печата.
12. Окръжно отъ Ръководното тѣло на „Илин-денъ“.

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Реданторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ РСИИ 8/1937

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“, № 5, телеф. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 15 лв

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народн. Просвѣщение съ окржнѣ № 40,358 отъ 28 XI. 1933 г.

ILLUSTRATION „ILINDEN“ Rédaction et administration: rue „Pirot“, 5. — Sofia, Bulgarie

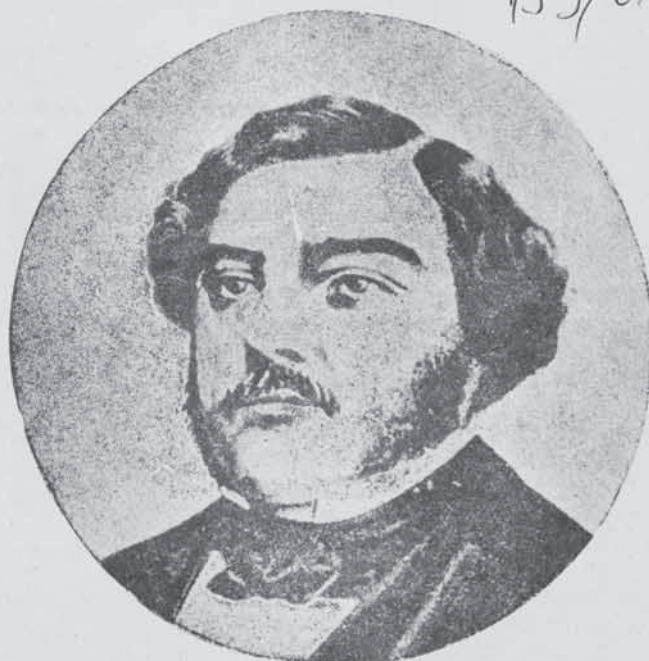
Братя Димитъръ и Константинъ Миладинови

По случай 75-годишнината отъ трагичната имъ кончина

159/010

Димитъръ Миладиновъ
* 1810 † 7. I. 1862 г.

Константинъ Миладиновъ
* 1830 † 11. I. 1862 г.

Т ж г а за Ю г ъ

Орелски криля какъ да си метнехъ,
и въ наши стѣрни да си прелетнехъ:
на наши мѣста я да си идамъ,
да видамъ Стамболъ, Кукушъ да видамъ
да видамъ дали сѣнце и тамо
мрачно угревятъ како и вамо.

Ако какъ овде сѣнце ме стретитъ,
ако пакъ мрачно сѣнце-то свѣтитъ,
на пѣть далечни я ке съ стегнамъ,
и въ други стѣрни ке си побегнамъ,
кжде сѣнце-то свѣтло угревятъ,
кжде небо-то дзвезди посевятъ.

Овде е мрачно, и мракъ м'обвива,
и темна мжгла земя покрива; —
мразой и снегой, и пепелници,
силни ветрища, и виолици,
околу мжгли и мразой земни,

а въ гржди студой, и мисли темни.
Не, я не можамъ овде да седамъ,
не, я не можамъ мразой да гледамъ!

Дайте ми криля я да си метнамъ
и въ наши стѣрни да си прелетнамъ;
на наши мѣста я да си идамъ,
да видамъ Охридъ, Струга да видамъ.
Тамо зора-та греитъ душа-то,
и сѣнце свѣтло зайдватъ въ гора-та;
тамо дарби-тъ природна сила
со'сѣта роскошъ ги разтурила:
бистро езеро гледашъ бѣлеитъ,
или одъ ветаръ синотемнеитъ;
поле, погледнишъ, или планина,
сегде божева те хубавина.
Тамо по сѣрце въ каваль да свирамъ,
сѣнце да зайдвитъ, я да умирамъ,
во Москва.

Конст. Миладиновъ

Кжщата на Братя Миладинови — изгорѣла презъ 1925 год.

Братя Миладинови

Попѣйте ми, красни македонски деви,
попѣйте ми ваш'тѣ новинни припѣви,
втѣкнете си китки, пратете ми кликѣ
на вашия кършенѣ и звученѣ языкѣ.
Треперейки сладко азъ, ще да ви слишамъ,
и къмъ васъ ще хвъркамъ и ще да въздишамъ
в'едно съ тиха Струма, в'едно съ мжтний Дринъ,
ведно съ ека жалний, що праща Пиринъ.
Летете, ехтете, пѣсни македонски,
печални катъ пѣсни на брѣгъ вавилонски,
сдружени съ въздашки и съ оковенъ звънъ.
Дигайте, будете отъ гробния сънъ
тѣзъ спомени стари, тѣзъ преданья вети,
що катъ сѣнки чудни пълнятъ вѣковетъ:
юнаци измрѣли безъ гробъ, безъ вѣнци,
за горска свобода паднали борци,
орляци левенти, дружини отбрани,
покрити съ слава, съсъ кърви и рани,
наредени мълкомъ, готови за бранъ
около Крали-Марка — вѣченъ великанъ!

Дивний Крали-Марко! Всеславянска славо,
на тъмни фантазий създање мѣгляво,
Роланъ македонски, заветенъ и милъ,
ти вѣкове съ твойто име си пълнилъ!
По кои полета, по коя пустиня —
ти не си размахвалъ саба дамаския?
Де не се е мѣркалъ твойтъ страшенъ станъ,
къде не си мѣталъ златенъ боздуганъ?
Де не си се борилъ съ Муса-Кеседжия?
Де не си препускалъ коня Шарколия?
Въ коя скала здрава, вѣвъ каменъ якъ
дира не остави грамадни ти кракъ?
Отъ Бѣлградъ до Прилепъ, де въ глуха пещеря,
турятъ ти въртопа тъмнитѣ повѣрья,
до Кукушъ печалний и до Хеликонъ
призрактъ се носи на черний ти конъ,
и се мѣрка твойта неизмѣрна сѣнка.
Коя ли бѣ тая баснословна нѣнка,
що откърми тоя дивенъ исполинъ —
съ единъ кракъ на Емусъ, съ другий на Пиринъ?!

Летете, о пѣсни. спомени голѣми,
въздишки последни на бившетото време!
Пѣйте ги, девици, при Пиндъ и при Шаръ,
пѣйте ги при Струга, градъ хубавъ и старъ,
дето се родиха двата Миладина,
на Македония двата вѣрни сина.

Вѣвъ влажни тъмници, пълни съ мракъ, вони,
помежду вѣковни и потни стени,
гниеха два брата, въ окови два роба,
катъ два живи трупа, хвърлени въ два гроба.
Вѣкове минаха!... Отъ слънце заря,
нито отъ надежда до тѣхъ не огря!
Проклети бждете, о тъмници влажни!
Колко вий стопихте сѣрдца, сили снажни,
колко зли насилъа, жертви, младини
погълнаха ваш'тѣ смрадни глѣбини!
Димитри бѣ влѣзълъ прѣвъ у свойта бездна.
Константинъ по-после катъ него изчезна.
Защото въ единъ вѣкъ, за правдата глухъ,
разбуждаха смѣло народния духъ
и на братя родни чрезъ родното слово
тѣ готвѣха битви и бждаще ново;
защото тѣ първи усѣтиха срамъ —
туй велико чувство, и въ глухия храмъ
сториха да екнатъ химни ясни Богу
на езикъ, погребанъ отъ вѣкове много;
защото казаха: „Народъ сме великъ,
и Господъ познава нашиятъ езикъ!“
и викнаха силно: „Мразиме хомота
позоренъ и мръсенъ на фанариота!“
Защото смѣяха, безъ да ги е страхъ,
съ силний да се борятъ, и не би ги гряхъ
да пропаднатъ жертви заради народа
съ тия сладки думи: наука, свобода;
защото сбирѣха пѣсни по цѣлъ край,
тѣй както при Тунджа момитѣ презъ май
трендафили сбиратъ и въ кошници гуждатъ,
затова по-рано отъ сънъ се събуждатъ;
защото увиха китка миризлива
отъ здравецъ и росенъ, и отъ класъ на нива

защото отъ вситѣ гори и рѣки,
седѣнки и сватби, хора и тѣлки
напѣвитѣ сбраха, въздишките сляха,
на сѣдата старостъ въ паметѣта копаха,
защото струпаха въ единѣ общъ тонѣ
всичко що бѣ отзивѣ, припѣвъ, звукъ и стонѣ,
и служиха въ храма на мирнитѣ музи, —
затова една нощъ патрикѣтъ нахлузи
свойто черно расо и злобно каза:
„За тѣзъ два хийдука трѣбватъ желѣза!“
И ето защо сж днеска оковани,
и въ тия тѣмници живи закопани.
Дълго тѣ търпѣха. Тѣмничниятъ смрадъ
отравяше бавно живота имъ младъ.
Внезапно известие за милостъ довтаса.
И Фенерѣ, котило на ехидна раса,
гнѣздо на кощунство, на леностъ, на блудъ;
Фенерѣ, по срама си позорно прочутъ;
Фенерѣ, откъдето презъ вѣкове цѣли

развратъ и мъртвило въ свѣта сж се лѣли,
и който забули всичкия Възтокъ
съ една гжста мрежа, и никой тѣлчокъ
на духа не даде, нито мисль нова
на човѣка, падналъ въ дрѣмка сурова,
безъ вѣра въ борбата и безъ идеалъ; —
Фенерѣ, при таквасъ вестъ, потрепера цѣлъ
и уплашенъ рече: „Другъ е божий сждъ!“
Тия два убийца трѣбва да умратъ!“
И, катъ се прекръсти, прати имъ отрова.
Нощта бѣ студена, мрачна и сурова.
На заранѣта рано тѣмничниятъ сводъ
огласиха думи: „Милостъ и животъ!“
А беднитѣ братя въ предсмъртни страданя
изпушаха свойтѣ последни стенаня.
И, вече обвзети отъ гробния хладъ,
тѣ прашаха сбогомъ на божия свѣтъ
и шушнѣха тихо съ гаснѣеща сила:
„Какъ много те любимъ, Българо мила!“

Ив. Вазовъ

Новото време и духовниятъ обликъ на Братя Миладинови

Борбитѣ въ живота каляватъ човѣка и волята му, освежаватъ и държатъ буденъ ума му, не го оставятъ да попадне въ летаргия и бездѣлие. Това важи еднакво за отдѣлния индивидъ и за колективитета. Важи най-вече, за ония, които ръководятъ сждбинитѣ народни, като по-малки или като по-голям пионери по пътя на обществения напредѣкъ.

И все пакъ, безъ душевни заложи, безъ вродено чувство къмъ доброто, безъ обмисленъ планъ за работа, безъ идеи и безъ идеали, и отдѣлниятъ човѣкъ и обществото униватъ, отпадатъ, загиватъ.

Нещастни сж ония люде на земята, които, колкото и крепки да сж, не черпятъ поука отъ духомъ по-силнитѣ, отъ по-свежитѣ сърдца, отъ по-бистритѣ умове. Двойно по-нещастни сж ония общества и народи, които не искатъ да видятъ *живия примѣръ* на изпратенитѣ отъ Провидението, на повиканитѣ отъ Бога духовни водители.

У насъ, вече всѣки знае, че ние, българитѣ, преминахме епоха на народностни крушения. Че още не сме излѣзли отъ омагьосания кръгъ на душевното безразличие къмъ сждбата на нашето българско общество. Отъ най-виднитѣ носители на новобългарското време, до най-скромнитѣ и безимени крепители на народната маса, всички казваме:

Трѣбва да вдигнемъ главитѣ, трѣбва да погледнемъ трезво на нѣщата въ свѣта, трѣбва да се върнемъ къмъ великитѣ *повиви на българското минало*, за да имаме право да се наречемъ и да ни нарекатъ чедата на *просвѣтенъ народъ*. Само който уважава и цени себе си, знае да уважава и цени и другитѣ. Най-добре сж изказали това, най-дълбоко сж проникнали

въ народната душа, великитѣ носители на нашата писменостъ. Ето Иванъ Вазовъ. Не е ли животътъ му, дейността му една българска пѣсень: народниятъ духъ не бива никога да отпадне, волята къмъ доброто и възвишеното не бива да сѣкне, разсждѣкътъ трѣбва да бжде буденъ фаръ по трѣнливия и каменистъ пътъ на нанасорището на вѣковетѣ.

Добре нареденото общество е една основна потреба на човѣшкия духъ. Но, едно добре наредено общество не е само това що виждаме *днесъ*, и не е само *за насъ*. То е за утре. То е било и *вчера*. Затова, животътъ на всѣки по издигнатъ народъ е животъ тѣсно свързанъ съ *примѣра на миналото*, съ дѣлото на преминалитѣ предъ него генерации. Беденъ и безъ духовно съдържание е народъ, който е изгубилъ способността си да види и да издигне въ култъ дѣлата на бацитѣ си и на дѣдитѣ си. Сте-

Селенки отъ околността на пазаръ въ Струга

пентъта на народната мощь се мѣри съ способността на първитѣ люде да доловятъ пулса на народното битие. Мѣри се и съ способността имъ да вплѣтятъ въ новитѣ генерации дълбоката любовь и безкрайната преданостъ на преминалитѣ генерации къмъ дѣлото на народа. Това не е нѣщо отвлечено. То е насъща потребъба — действителностъ.

Така ли е у насъ *днесъ*? Често не рушиме ли ние, отдѣлнитѣ граждани сами, десетилѣтни, вѣковни устои народни? Не хвърчине ли по нездравни и нетрайни нагони на новото, *преходно време*?

Духовниятъ образъ на България и на българския народъ не е отъ *днесъ*. Той е хилядолѣтенъ. Той допрѣ до много култури, и все пакъ остана цѣлостенъ. Остана такъвъ, защото живѣцътъ въ дълбинитѣ на народната му душа е траенъ, хилядолѣтенъ.

Нека оставимъ далечното минало. Да вземемъ по-близкото минало.

Има ли българинъ на разума и на чувствата, на който да не говори *Шипченската епопея*, *Илинденската епопея*? Защо и най-обикновениятъ и най-скромниятъ гражданинъ, при вида на *Шипченскиятъ* и на *Илинденскиятъ* ветерани, инстинктивно благоговѣе?

Ето, въ тази насока, мислимъ ние, трѣбва да се отправи умътъ ни, да се отправятъ сърдцата ни, когато става дума да почетемъ паметъта на Димитъръ и на Константинъ Миладинови. Въ противенъ случай, чувството на отговорностъ къмъ бъдещето би много изгубило отъ значението си.

Ние, които претендираме да познаваме дѣлата на всебългарското възрожденско време, когато четемъ „*Българскиятъ народни пѣсни*“ на Димитъръ и Константинъ Миладинови, събирани отъ преди близо цѣлъ вѣкъ, когато говоримъ за *новото време*, длѣжни сме да го съпоставимъ съ *духовния обликъ* на двамата братя. Длѣжни сме да направимъ онова, що правятъ добритѣ художници, които съпоставятъ тъмнитѣ и свѣтлитѣ бои на картинитѣ си, за да може всѣко въплощение на живота да намѣри своето мѣсто.

Братя Миладинови израстнаха въ народния духъ закрѣмени отъ тихата, дълбоката пѣсенъ, дошла заедно съ българскитѣ вѣкове, чрезъ благословената отъ Бога уста на пѣснопоятата имъ майка.

Братя Миладинови просвѣтиха и подкрепиха душата си и ума си най-напредъ въ най-запазената до днесъ българска старинна обителъ — Светата Наумовска обителъ при лазурнитѣ брѣгове на Охридското езеро.

Братя Миладинови учиха българския народъ да търси и извоюва правата си, да не се подава на чуждото. „Нѣма просвѣтенъ народъ на свѣта, казваха тѣ, който, като не цени своето, да може да оцени културнитѣ придобивания на великитѣ народи.“

Братя Миладинови превъзпитаха, духовно издигнаха и преобработиха българския народъ. Тѣ денонощно сновѣха по българскитѣ краища. Откриха

български училища, дълго преди да има българска държава и каквато да е училищна властъ. По силата на нуждитѣ на живота, превърнаха килиинитѣ училища въ модерни училища, съ широко отворени за нарда врати. На мѣстото на едва мѣждещето кандило, подпалиха Прометеевия огънь въ сърдцата и умоветѣ на българския народъ. Чрезъ живото слово, тѣ преобработиха духовната култура, като откриха нови пѣтища и нови простори за народния взоръ.

Братя Миладинови показаха на чуждия свѣтъ, че тѣлото и душата на българския народъ не могатъ вѣчно да бждатъ приковани върху скалитѣ, на които живѣятъ боговетѣ на *Силата*. Че *правдата, свободата, човѣщината* не сж празни думи за културното човѣчество. Че който народъ умѣе да цени тѣзи три вѣчни лостове за напредѣкъ, грѣхота е да падне въ душевно униние, срамно е да отрече вътрешнитѣ си сили, недостойно е да падне духомъ.

Братя Миладинови запечатиха думитѣ си съ *дѣлата си*. Заедно съ други будни умове и крепки български сърдца на епохата, тѣ показаха на българския народъ, че той може да бжде гордъ въ себе си и въ съзнанието си за *извършеното*, тъй както сж горди въ *дѣлата си* и френци, и нѣмци, и швейцарци и всички други балканци.

Братя Миладинови показаха, че ние българитѣ не живѣемъ на луната съ тѣлото си, а на земята съ духа си. Че колкото и „малки“ да сме, ние имаме сжщо така право, както всички други народи, да се развиваме свободно, да заживѣемъ въ миръ и спокойствие. Че копнежитѣ на културния европейски и извъноевропейски свѣтъ за напредѣкъ сж и нашитѣ копнежи.

Новото време не може и не бива да ни каже друго, отъ това което братя Миладинови и *десетки като тѣхъ* сж ни казали. Новото време е малка частъ отъ *битието ни* като народъ. Затова, най-правото е да приемемъ, че дѣлата на братя Миладинови, като българска културна проява на миналия деветнадесети вѣкъ, съ цѣлия имъ възвишенъ духовенъ обликъ, сж повторение, сж напомнюване на вѣковетѣ, кои сж пѣтищата, които ще трѣбва да си изберемъ, за да станемъ народъ по-напредничавъ и по-щастливъ. Право е сжщо така да приемемъ, че Братя Миладинови сж мощенъ *отгласъ* за народна самопочитъ, за народно самовдѣлбочение, че *началото* на този отгласъ ще трѣбва да търсимъ въ великия всебългарски фаръ, издигнатъ отъ Св. Солунскитѣ Братя Кирилъ и Методий, че *краятъ* му ще има да отѣква до тогава, до когато се свестимъ като народъ, по-крепко и по-гладко трѣгнемъ къмъ съкровениѣ придобития на културното човѣчество, което днесъ е толкова безразлично къмъ насъ, което единъ денъ — тогава, следъ време — ще се разкае за преживѣнитѣ отъ насъ мжки, и ще ни приеме на равни начала въ редоветѣ си.

Владиславъ Алексиевъ.

Народнитѣ пѣсни на Миладиновци

Да видамъ Охридъ, Струга да видамъ,
Тамо зората грѣитъ душата.

К. Миладиновъ

Въ началото на юний 1861 г. излѣзе отъ печатъ единъ голѣмъ томъ отъ 542 страници, озаглавенъ: *Български народни пѣсни*, събрани отъ Братя Миладиновци. Димитрия и Константина. На втория листъ стоеше посвещението — на епископъ Йосифъ

Щросмайеръ, „великодушниятъ покровителъ на народната книжнина“, на чиито разноски бива отпечатанъ сборникътъ. И следъ това, на трети листъ идваше благодарността на двамината братя къмъ този хърватски меценатъ, безъ чийто подкрепа пѣ-

Бр. Миладинови и единството на българския литературен език

Голѣмитѣ заслуги на двамата братя Миладиновци за цѣлокупния български народъ сж общо-известни и всеобщо признати. Нѣма българинъ съ каквогоде образование, който да не знае нѣщо за народополезната дейность, за подвижническия животъ и за мъченическата смъртъ на тия двоица братя, родени въ живописния македонски градецъ Струга, въ най-югозападния кѣтъ на българската земя, при Охридското езеро, на мѣстото, гдето изнася водитѣ си изъ това езеро рѣката Дринъ

Презъ петнайсетъ вѣковния животъ на българския народъ тукъ, на Балканския полуостровъ, сж се родили още двама други братя, които сж обезсмъртили имената си съ едно велико дѣло за полза на българския народъ. И тѣ сж пакъ македонци, но сж видѣли Божия свѣтъ въ югоизточна Македония, на брѣга на Бѣлото море, въ Солунъ. Солунскитѣ двама самобрата положили основа на славянски писменостъ, като преведоха на старобългарски (тогава наричанъ словѣнски) езикъ Свещеното Писание и станаха славянски просвѣтителѣ, а Стружкитѣ двама братя следъ хиляда години станаха учители на своя народъ и работиха за освобождението му отъ грѣцко духовно и църковно иго, ако и да си служеха, особено по-голѣмия братъ Димитъръ, съ грѣцко писмо. Двамата Солунски братя Константинъ (Кирилъ) и Методий сж славянски равноапостоли и *светци*, а двамата Стружки братя Димитъръ и Константинъ Миладинови сж *мъченици*, пожертвували живота си за своя български родъ и езикъ.

Най-хубавиятъ и неунищожимъ паметникъ, що си издигнаха още приживе многозаслужилитѣ братя Миладиновци е безценниятъ сборникъ отъ 660 български народни пѣсни, събрани отъ двамата, а издадени отъ Константина, съ щедрата помощ на благородния хърватски владика Йосифъ Юрай Шросмайеръ, въ Загребъ презъ 1861 год. Миладиновскитѣ „Български народни пѣсни“ бѣха преиздадени подиръ 30 години въ София отъ Митра, съпругата на Димитра Миладиновъ (1891), следъ като още въ 80-тѣ години били станали навсѣкжде книгописна рѣдкостъ и се търсѣли съ необикновена ревность отъ всички славяноведа и любители на чудната по богатство и свежестъ българска народна поезия. Днесъ и дветѣ издания на Миладиновския сборникъ, особено първото, сж пакъ книгописна рѣдкостъ. И поради това става безусловно необходимо *трето издание*, за което всички българи заедно съ живитѣ потомци и роднини на великитѣ братя могатъ да иматъ само едно пожелание, пожеланието изказано отъ Димитровата съпруга Митра въ края на предговора къмъ второто издание:

„Ще има ли щастieto този Сборникъ да дочека и трето издание? — Дано има! Но това издание да се извърши при водитѣ на Дринъ и Охридското езеро, при огнището на приснопамятнитѣ братя и при положение *сходно* на това, на което се наслаждаватъ нашитѣ братя.

Това е нашето последно желание!“...

Наистина и днесъ почти всички македонски българи, ако и да не сж подъ турска власть, нѣматъ дори предвиденитѣ въ договоритѣ следъ голѣмата война културни правдини на малцинствата. И родната кѣща на Стружкитѣ мъченици е изгорена,

както ни разкри преди нѣколко години видниятъ познавачъ на славянската народна музика и голѣмъ приятелъ на българщината Лудвигъ Куба.

И все пакъ — „Не се гаси туй, що не гасне!“ Не може да се унищожи хилядогодишната културна история на българитѣ въ Македония! Всички именити слависти въ миналото и днесъ признаватъ, че македонскитѣ славяни по езикъ, битъ и съзнание сж нераздѣлна частъ отъ българския народъ. И не само словенци като великия Миклошичъ и даровития рано загиналъ Ватрославъ Облакъ, не само хървати като най-бележития славистъ въ наше време Ватрославъ Ягичъ, починалъ въ 1923 г., но даже представители на истинската наука и всрѣдъ братята сърби сж издавали български народни пѣсни отъ Македония и сж писали, че езикътъ на македонскитѣ славяни е български. Най-известни отъ тѣзи сръбски учени сж Вукъ Караджичъ, който въ 1822 г. посочи най-отличителнитѣ особености на българския езикъ и го отдѣли отъ сърбохърватския, и Стефанъ Верковичъ, който издаде презъ 1860 г. въ Бѣлградъ доста голѣма книга „Народне песме македонски бугара“. — „Народни пѣсни на македонскитѣ българи“, въ предговора на която между друго изрично казва, че, ако попитате нѣкой македонски славянинъ какъвъ е, той ще ви отговори, че е българинъ и че езика си македонскитѣ славяни наричатъ български!...

Караджичъ дава материалъ за български речникъ съ думи отъ Разлогъ въ Македония; обнародва 27 български народни пѣсни пакъ отъ Разлогъ; нарича български книгитѣ на северомакедонския писателъ Йоакимъ Кърчовски и изрично бележи, че е особено чистъ българскиятъ езикъ въ единъ четириезиченъ речникъ (грѣцки, арумѣнски, албански и български) отъ втората половина на XVIII вѣкъ. А българскиятъ говоръ въ този „Lexikon tetraglosson“, съставенъ отъ единъ арумѣнецъ хаджи Даниилъ, е пакъ македонски — отъ Охридско-Битолско.

Преди сборника на братя Миладиновци има напечатани немалко български народни пѣсни отъ македонски краища, както има пѣсни отъ области по-североизточни (Ив. Богоевъ 1842, Х. Найдень Йовановичъ 1851, П. Р. Славейковъ и П. Безсоновъ 1855, Г. С. Раковски 1859), но голѣмата, неопценима въ народностно отношение заслуга на двамата братя е, че тѣ сж първитѣ българи, които събиратъ наедно прекрасни народни пѣсни отъ източнобългарски и западнобългарски краища и по тоя начинъ помогнаха да се утвърди за винаги въ науката единствено правилниятъ възгледъ, че българската езикова областъ отъ Охридъ до Черно море и отъ Дунавъ до Бѣло море, въпрѣки разликата въ изговора на старобълг. ѣ („ятъ“), представлява една цѣлостъ, която рѣзко се отличава отъ сърбохърватската тъкмо по ония особености, които бѣ посочилъ Вукъ Караджичъ въ 1822 г.

Миладиновскитѣ „Български народни пѣсни“ показаха на българскитѣ книжовници по най-убедителенъ начинъ, че източнобългарската и западнобългарската стихия се сливатъ въ народната поетическа речъ и че, следователно, и въ българския книжовенъ езикъ двата елемента, източниятъ и западниятъ, иматъ еднакво право на съществуване, както се вижда това и отъ временното уравниве-

сяване на двата елемента въ дветѣ първи новобългарски граматики, излъзали въ една и сѣща година (1835) въ единъ и сѣщи градъ (Крагуевацъ) и съставени отъ двама прочути духовници съ еднакво име: единиятъ отъ Разлогъ (с. Банско) отъ Македония — Неофитъ Рилски, патриархъ на българскитѣ педагози, а другиятъ отъ Котелъ въ североизточна България — Неофитъ Бозвели Хилендарски.

Историята донѣкъде се повтаря: както въ старобългарско време за основа на книжовния езикъ се взима единъ македонски говоръ — Солунскиятъ — и сетне проникватъ въ него и особености северобългарски (отъ Преславско, Търновско и др.), така и презъ XIX вѣкъ въ новобългарския книжовенъ езикъ намиратъ достѣпъ и особености македонски (югозападнобългарски), особено у х. Йокима Кърчовски отъ Кичево, у Кирила Пейчиновичъ отъ Тетовско и др., и особености севернобългарски (източни и западни), както и югоизточнобългарски.

Старобългарката буква ѣ („яъ“, отпосле неправилно наричана „е двойно“) помагаше да не изпъква особено рѣзко главната и единствено сѣществена разлика между източнобългарския говоръ и западнобългарския, при все че понѣкога отъ мнозина се изоставяше, така че Неофитъ Рилски пише *хлѣбъ*, *спѣнка*, *мѣра* и *примѣръ*, *съкира* и мн. под., но „некое“, „секое“, по западнобългарски *вм. нѣкой*, *всѣкой*, а Бозвелията наопаки пише източнобългарски „пѣна“, т. е. „пѣна“ *вм. пѣна*, „мѣта“ т. е. „мѣта“ *вм. мѣта* („прави хлѣбовы, които мѣта съ лопатата въ пещѣ“) „пѣва“ *вм. пѣва*, „всякое мѣсто“ и др.

Миладиновскиятъ сборникъ е билъ първоначално писанъ съ грѣцки букви и после, по внушение на великодушния меценатъ Щросмайеръ, Константинъ Миладиновъ замѣня грѣцкото писмо съ славянско. И съ какво чудно необикновено умѣние младиятъ Миладиновъ помирява двата противоположни принципа — фонетичниятъ и етимологичниятъ! Какъвъ тънъкъ усѣтъ има той за общонароденъ езикъ и за диалектичните елементи въ него и съ какво дълбоко, бихме рекли, гениално прозрѣние достига той границитѣ на единния, на общия българскомакедонски или македonoбългарски езикъ, безъ да изпадне въ крайностъ, безъ да иска създаване на отдѣленъ, чисто македонски литературенъ езикъ! Отъ такова чисто езиково гледище не сѣ достатъчно оценени и стихотворенията на Конст. Миладиновъ, за които би трѣбвало да се напише цѣла книга.

Но не само поезията на К. Миладиновъ, но и

прозата на даровититѣ братя заслужава най-голѣмо внимание тъкмо съ огледъ къмъ основнитѣ въпроси на новобългарския народенъ и книжовенъ езикъ. Откъмъ тая страна необикновено цененъ е „Предговорътъ“ къмъ Сборника. За тоя достобележитъ по форма и извънредно богатъ по съдържание предговоръ у насъ малко се знае. Въ тѣй нареченитѣ христоматии и въ учебницитѣ по българска литература нѣма, доколкото зная, нищо изъ него и за него. Наистина нѣкои отъ изложенитѣ въ пред-

Сегашна Стружка носия и по-стара.

говора факти се знаятъ, ала не отъ първоизточника.

Много бисери на българската народна поезия сѣ препечатвани въ разни христоматии, сборници, антологии и сѣ станали по тоя начинъ всеизвестни на образованитѣ българи, а други се пѣятъ навсѣкъде по България. По тоя начинъ тѣзи пѣсни сѣ станали общобългарски народни пѣсни, ала малцина знаятъ, че тѣзи прекрасни пѣсни сѣ изъ сборника на братя Миладиновци, защото тия, които препечатватъ, обикновено не споменуватъ отъ кой сборникъ черпятъ. Едно само блѣскаво изключение има, което потвърждава правилото — „Книга на пѣснитѣ, народни пѣсни, пробрани и наредени отъ Пенчо Славейковъ София (1917): въ „Азбучно съдържание“ на края (7 страници) Пенчо посочва нѣколко десетки пѣсни, взети отъ Миладиновия сборникъ.

Но не само съ езика на пѣснитѣ, източнобългарски и западнобългарски, влияеха безсмъртнитѣ братя, за да се затвърди съзнанието за единната и недѣлима българска езикова цѣлостъ, но и со своя собственъ езикъ, общобългарски съ нѣкои любопитни и хубави особености, западномакедонски особености. На тоя хубавъ български езикъ съ македонизми е написанъ и споменатиятъ предговоръ къмъ пѣснитѣ, който и заради богатото си съдържание заслужава да се препечата тука по случай на 75-годишнината отъ мъченическата смъртъ на

незабвеният братя. Въмѣсто да се пишатъ сухи разправки за езика на Константина Миладиновъ, по добре е да четеме „Предговора“ къмъ сборника и да разберемъ общобългарското и областното въ тоя езикъ. Преди да се направи третото, чрезъ фотографски снимки издание на Миладиновскитъ „Български народни пѣсни“, преди да се яви на свѣтъ възкресена тая безценна книга въ „анастасично“ издание — по гръцки „anastasis“ „възкресение“, нека се напечата за трети пѣтъ „Предговорътъ“ на книгата — да се чуе гласътъ на вѣчно живия духъ на Миладиновци. Ето сега „Предговорътъ“ (по второ издание): „Си-ве (всички тие, вситѣ) почти пѣсни сѣ слушани отъ жени; седмата одъ нихъ частъ се собрани отъ восточните, а другите отъ западните стржни, именно: отъ Панагюрище, София, Струмишко, Воденско, Костурско, Велешко, Дебърско, Прилепско, Охридско, Стружко и Битолско. Най-повике пѣсни сѣ собрани отъ Струга, Прилепъ, Кукушъ и Панагюрище. Богатството отъ пѣснитѣ је неисцрпано. Въ Струга саде една девойка ни каза до сто и педесетъ прекрасни пѣсни, отъ кои повике юначки. Така и сите почти прилепски една стара жена ги каза. Преписвещемъ толко пѣсни, мислитъ човѣкъ, че сѣ исцърпи сето богатство; но кога поминитъ во друга махала, тамо нахождатъ много други пѣсни, како отъ новъ изворъ. За това требитъ да чекаме още много други да сѣ прикладатъ на овие пѣсни, ако любопитенъ човѣкъ издиритъ това. Най-повике пѣсни сѣ слушани въ Стуга отъ Депа Кавайова, въ Прилепъ одъ Гюргя Коте'а, въ Панагюрище отъ Хаджи Марія Х. Томова. — Отъ'си-те най-голема благодарностъ за това общополезно собрание заслужили со искреното имъ усърдіе Г. В. Чолаковъ, кой снабди насъ со 'си-те почти пѣсни одъ восточнитѣ стржни и Г. Р. Жинзифовъ, кой най-повике ни помогна со пѣсни и обичаи отъ западните стржни.

После пѣснитѣ [660 на брой!] се прикладени обичаи, сватбени и годенишки, секакви вѣрования, игри, пословици, предания, и собствени народни имена. Огромността отъ книга-ва не позволи да сѣ печататъ Б. слова, и пѣснитѣ со ноти.

Правописъ употребихме по възможността най лесенъ и най-сходенъ со произношението отъ словата; напр. вместо трите букви ъ, ѣ, ж, кои иматъ еднакво произношеніе, употребихме една — ж; напр. сжнце, сжрце, ржка вм. сънце, сърце, ржка. Кжде по грам. правила сѣ пишитъ ж, но сѣ произнеситъ а, сѣ употреби последно-во. Еднакво се грижехме да предадеме вѣрно народното произношеніе, по кое сѣ водить тукашни-отъ правописъ; напр. млать, потъ, ретъ, мегю, брака и др. вм. младъ, подъ, редъ, медю, братъ. Еднакво човѣкъ-отъ или човѣкъ-жъ, вмѣсто човѣкъ-тъ и други. Апострофотъ сѣ употреби кжде по наречіа сѣ исфърлятъ букви; напр. не'ѣста 'уба'а, ду'о'и, зм'о'и, отъ, напр'амъ, до'итъ, зе'итъ, на'ѣтъ и др. вм. невѣста, хубава, духови, змехови, хотъ (ходъ), направамъ, дойдитъ, земитъ ийадатъ и др.

По-горе казахме, че си-ве почти пѣсни сѣ слушани отъ жени. Това, мислиме, ке приносить въ удивленіе 'секого, кой не знаитъ одъ близу наши-отъ народъ; за това не ке бѣше несовместно, ако нешто сѣ речитъ за народното хоро, това училище, кжде сѣ усовършенствувала народната ни поезія. Въ Струга на неголеме пражници въ 'секоя махала се чинитъ хоро; а во голѣмите, како Велиг-

день, Гюргевдень и др. 'сите моми се бератъ на нѣкоя градина надворъ одъ варошотъ и чинѣтъ едно джлго хоро, кое водить танчарката со некая пѣсна. Половината отъ хорото ѣ помогвитъ на пее-ніето, а другата половина преземвитъ 'секой стихъ дури да сѣ свършитъ пѣсната. Тога хороводката или танчарката устѣпвитъ местото си на другата мома, која је до нея, и која зафащатъ да водить хорото; а тая сѣ фащатъ на крайотъ. Кога сѣ свършитъ другата пѣсна, пакъ втората хороводка сѣ фащатъ на крайотъ, а тая що је по нея сѣ чинитъ хороводка; и така со редъ 'сите моми се чинитъ хороводки неколку пѣти, ако хорото се продължи много време. Но обикновено танецотъ повике водить тая мома, која има хубавъ гласъ и знаитъ многу пѣсни. Танцитѣ още сѣ чинатъ подъ звукотъ одъ гайдата, или други свирби, на кои малу по малу фати да отстѣпвитъ место пее-ніето. Такви народни хора сѣ чинели и въ другитѣ градища како въ Охридъ, и Битоля и др. кжде влезе по-рано употребленіето отъ свирбата. Въ Струга предъ неколку години въ големите пражници хорото сѣ чинеше околу цѣрквата, кжде сѣ вѣха три хора: едно одъ девойки, друго одъ невѣсти, трекъ одъ юначи. Во Кукушъ на Велигденъ еднакво се бератъ на едно место, кжде момите играетъ на две или три хора, кои на играніето сѣ здружватъ на едно много любопитно. 'Сите моми двесте, триста или повике ситно подрипватъ едновременно и безпогрѣшно (кога сѣ слушатъ шумъ джлгъ и едномѣренъ); а после три чекори медлено едновременно сѣ вращаеетъ, и по 'сжта дѣлжина сѣ слушатъ едновременно тропотъ отъ чевлите имъ.

Еднакви хора се чинатъ и во восточните стржни, но по-великолепни въ големите села. Въ Панагюрище (по свѣденіето на Г. В. Чолакова) въ 'секой пражникъ въ четирите махали се чинитъ по едно хоро, кое обикновено се вѣршитъ со пѣсни или гайда. Часъ предъ заходжаніето отъ слънцето момите сѣ распушатъ, и пакъ 'секоя по махалата со котли или стомни сѣ собиратъ на определена и способна (сгодна) чешма, кждето вторично зафащаетъ хорото, кое сѣ продолжаватъ половина часъ. На едно общо хоро сѣ собираватъ момите, кога водатъ некая мома на венчаніе. Тамо пречекватъ другарката имъ, како да искатъ последни пѣтъ да ж видатъ между нихъ, и после да ж попататъ въ невѣстинскиотъ кржгъ. Дури сѣ свършитъ венчаніето и излезатъ отъ цѣрковъ, момите на дворъ продължаваеетъ хорото, а после разходитъ 'секоя дома. Тие моми, кои обикновено водатъ хорото и знаятъ многу пѣсни, сѣ една или две въ едно село или градище. Отъ такви хороводки сѣ собрани най-повикето отъ тие пѣсни. Петнадесетина сѣ слушани отъ слѣпци [„одъ слѣпси“] (вид. 29, 30, 38, 47, 50, 55, 101, 143, 173 и неколку други).

Пѣсните сѣ разделени на Самовилски, Цѣрковни, Юначки, Овчарски, Жальовни, Смѣшни, Любовни, Сватбени, Лазарски и Жетварски. На Юначките подхотатъ Самовилскитѣ, Цѣрковните и Овчарските; на Любовните 'сите други. Това разделеніе по строга смисълъ не је довардено. Одъ неколку пѣсни сме избрали по-харната. Еднакви пѣсни сѣ кладени едни пѣти две или три, кога обете или трите по поднаречіето или содржаніето имъ сѣ любопитни. Медю пѣсните въ некои живо сѣ отражаватъ глобока старина со вѣрования, кои сѣ односѣтъ дури на предхристјанските времена; а во други

сѣ огледватъ старината подъ ново облекло. Во обще 'сите пѣсни, освенъ неколку малобройни имаѣтъ печатъ отъ народното просто, ясно и силно творчество, кое така живо трогватъ сърцата ни. Народотъ нашъ въ най-големата простота развиъ въ себе си божевата умствена дарба; той чрезъ земледелието приближенъ до природата, живятъ въ секогашни сношенія со неа, така да речиме, сѣ разговоритъ со неа, сѣ одушевляватъ отъ неа, и цѣрпйтъ тѣ богати изреченя, кои така силно поражаваѣтъ насъ со необикновената имъ хубовина и виразителностъ. И чуждите пѣсни, по народниотъ духъ како това сѣ чинитъ во нови по подражаніе преземани пѣсни, тога произлежитъ нелепостъ, која дохвтитъ до отвращеніе.

Народните пѣсни сѣ показалька на степенотъ отъ умственото развитіе одъ народотъ, и огледало на неговиотъ животъ. Народотъ въ пѣсни изливатъ чувствата си, въ нихъ увековечитъ живототъ му (си), и давнешните му подвиги, въ нихъ находвитъ душевна храна и развлеченіе, за това въ жалба и радостъ, на свадба и хоро, на жетва и грозіе браніе, на везаніе и преденіе, по поле и по гори, щедро изливатъ пѣсните, како одъ богатъ изворъ; за това можитъ да се речитъ, че народотъ іе секогашенъ и великъ пѣвецъ. У народите, со кои той живеалъ по соседство или смешанъ, се стретватъ еднакви пѣсни, напр. у Власите (Цинцарите пес. 73), у Гжрците (пес. 200); [еднаква Краковска пѣсна вид. 202]. Но най-повике пѣсни сходни иматъ сѣ Хорвато-Сжрбските особно тѣ, кои сѣ вжртатъ около времето отъ Марка Крале, и современните му герои. По разнообразните обстоятелства, кои сѣ искажватъ сѣ употребватъ и разни стихове, кѣси или дълги; така сѣ стретватъ редови со четири, петъ, шетъ, седумъ, осумъ, деветъ, десетъ, едина'есетъ, двана'есетъ, трина'есетъ, четирина'есетъ и петна'есетъ слогови [има и 16 — слогови]. Отъ 'сите най-повеке сѣ употребватъ десет'сложните, и осмосложните; и обете, като удареніето имаѣтъ на вториотъ слогъ, призимаѣтъ необикновена живостъ и сила. Десетосложните принадлежатъ на юначката (епическата) епоха; осмосложните сѣ преходъ одъ нея на нови времена, во кои се проявили силни секакви движенія; за това и осмосложниотъ, особено кога удареніето е на вториотъ слогъ, іе лекъ и бистръ како'секавица и силенъ како рофя (громъ). Обете сѣ употребватъ во юначките пѣсни; а осмосложниотъ по лекостта му преходитъ въ любовните, въ кои най-повече сѣ употребватъ; еднакво и десетосложниотъ по медлената му равноумереностъ преходитъ во други. Четирисложниотъ и шестослож-

ниотъ сѣ употребватъ со еднакво теченіе на бистри и лесни изтеквеня. Дванаесетосложниотъ повике се употребватъ со еднаква соразмерна бистрота на жаловни искажуваня (вид. 229, 169, 232 и др); еднакво и четирина'есетосложниотъ, но со заметна медленостъ (вид. 218, 224)".

Между тоя езикъ и тогавашниѣ или сегашниѣ книжовенъ български езикъ нѣма сжществени разлики. К. Миладиновъ предпочита старинниѣ глаголни форми за 3 л. ед. ч. сег. вр. сѣ *т* на края

гр. Струга. — Изгледъ къмъ „Даланиѣ“ съ Несторовата кѣща

(мислит, сedit, гледат...), както е въ западниѣ македонски говори. Но понеже въ $\frac{3}{4}$ отъ новобългарскитъ говори това *т* е изчезнало, то не можа да се задържи въ литературниѣ езикъ. Наопаки други характеренъ и важенъ архаизъмъ — ятовиятъ изговоръ, който е доста силенъ особено въ поетическата речъ, напр. въ *голъма, невѣста* и мн. др., се смѣта отъ автора на предговора за белегъ на „поднаречие“, та затова той пише редовно по западнобългарски сѣ много ятови думи, или ако пише *ѣ*, то е пакъ сѣ звукова стойностъ на *е*, а не на *я*. Спомагателниѣ глаголъ за 3 л. мн. ч. сег. вр. се явѣва въ форма *сѣ*, и да се споменува въ скоби по-старинната *сж*. Предпочетени сж македонскитъ числителни зъ бърнено закржгल्याване *седум, осум*, каквито има диалектично и въ чехословашки, има и нѣкои речникови македонщини („лексикални македонизми“) отъ рода на „прикладени“ (притурени, прибавени), *църковъ* (черква, църква), грозіе браніе (гроздоберъ) и под., нѣкои русизми и нѣкои по-дребни провинциализми — ето накжсо главниѣ отлики на Миладиновиятъ езикъ, които все пакъ не го отдѣлятъ сѣвсемъ отъ новобългарскиѣ общи книжовенъ езикъ, както го намира въ немалко книги още презъ пѣрвата половина на XIX вѣкъ,

Вѣчна слава на безсмъртниѣ Стружки брата Димитъръ и Константинъ Миладинови!

Проф. Стефанъ Младеновъ

Братя Миладинови и българският фолклор

Учителската дейност, сборникът от народни пѣсни и мъченическата смърт на Димитрия и Константина Миладинови сж тритѣ неугасващи свѣтленика, които грѣят надъ славата на тия голѣми българи и които ще грѣят, докато българско племе съществува. Мнозина учители е имало въ миналото ни: и по-голѣми, и по-всестранни, и радвали се на по-дълголѣтна дейност; мнозина книжовници преди освобождението ни изнесоха нашето народно творчество предъ чуждия свѣтъ и предъ науката; мнозина истински български дейци сложиха коститѣ си подъ бесилки, въ тъмници или на полесражение срещу народнитѣ ни врагове. Малцина обаче, дори никой отъ тѣхъ, не бидоха щастливи да приематъ въ награда и тритѣ тия свѣтлини заедно пламтещи надъ воденото отъ тѣхъ дѣло. Като че ли само дейността на братята Миладинови може да служи за символиченъ знакъ при подпечатване характеристиката на нашето Възраждане. Другояче казано, всичкото знание, всичката честност и всичкото себеотрицание, което характеризова оная върховна епоха отъ историята на българския народъ, сж били въ наличност и въ дѣлото на двамата братя стружани.

Свободниятъ българинъ, миналъ презъ първоначалнитѣ отдѣления на своето училище, знае поне най-малкото за тия многозаслужили свои сънародници. Въ това отношение не бихме могли, нито бихме имали основание, да се оплакваме. Може смѣло да се каже, че името „братя Миладинови“ е вродено свързано съ по-широко или по-тѣсно, но винаги правилно съдържание за всѣки българинъ: борци за просвѣтата и правата на българщината, събирачи и издатели на български народни пѣсни изъ всички наши краища, предимно изъ Македония, и мъченически загинали отъ ржката на гръцкото духовенство въ цариградска тъмница. Едно само още не е направено за тѣхъ: официално и критическо издание на сборника имъ и разпрацането му безплатно по всѣко — безъ изключение — първоначално или по-високо българско училище, както въ България, така и вънъ отъ нея. Тия учители и по такъвъ начинъ, а не само съ портретитѣ си, трѣбва да влѣзатъ въ училището.

Още едно свидетелство за значението на двамата братя къмъ Възражданието ни: следъ Ботева и Левски, като оставимъ на страна Паисия, никой другъ нашъ възрожденецъ не е заемалъ тъй много и тъй често мисълта на българина, колкото тѣ. И заемали сж я тѣ именно съ своята богата и достатъчно още освѣтлена дейност, защото като на истински народни ратници голѣма частъ отъ дейността имъ е минала скрито отъ погледитѣ на свидетели, безъ манифестации и безъ излишенъ шумъ.

Отъ тритѣ казани направления, въ които се е развивала дейността на братя Миладинови, това за събирането и издаването на народнитѣ пѣсни въ отдѣленъ сборникъ като че ли е най-широко и като че ли обединява и останалитѣ две. Преди всичко, разбрали значението на такова едно дѣло за възраждането на народа си и за издигането му въ очитѣ на цивилизуванитѣ и политически мощни чужденци, тѣ го възприематъ и се залавятъ за него тъкмо като учители, които желаятъ да направятъ народа да съзнава своитѣ ценности, да ги уважава и да се

гордѣе съ тѣхъ. Тѣ сж били убедени, че „народнитѣ пѣсни сж показалеца за степенята на умственото развитие на народа, че сж огледало за негова животъ“. Но въ сжщото време тѣ сж убедени и въ това, че „народътъ ни е и великъ пѣвецъ“, „Народътъ нашъ въ най-голѣмата простота развилъ въ себе си божевата умствена дарба“. Въ сжщото време за този сборникъ тѣ сж се заловили и проявили, и като общественици, и като политици отъ голѣма мѣра. Това се чете напр. въ съобщението, което К. Миладиновъ далъ при излизането на сборника отъ печатъ въ в. „Дунавски лебедъ“, (бр. 20, отъ 7. II. 1861 г.): „Почтени читатели! Тридесетъ години отъ како се показала нашата зора отъ умственото развитие, и во самото начало отъ новородвението ни бѣха се печатали народни пѣсни во сѣкакви времена и мѣста. Но никое до сега полно издавание не можеше да удовлетвори желан(и)ята ни, да покажитъ скупно ситѣ драгоценности, подъ кои блестятъ нашата поезия. И тие, кои до сега се напечатиха, на таковъ малъ кржгъ бѣха се разпространили, що(то) на много отъ иститѣ болгари е неизвестно съществуванието имъ, а нашитѣ соседни собрака хорвати и сѣрби, така и другитѣ едноплеменници наши мало за нимъ или совсемъ не знаятъ. Мие счастливи се слагаме, че издаващемъ полно собрание отъ пѣснитѣ, можиме да допълниме таковъ недостатъкъ и да опознавиме народотъ ни со нашитѣ едноплеменници собрака“.

Въ предговора на своя сборникъ, макаръ и накратко, макаръ и съ известни характерни за времето си понятия върху фолклора, имаме свидетелство за едно отъ първитѣ у насъ здрави схващания върху стойността и значението на народната пѣсенъ, а самиятъ сборникъ е най-крупниятъ нашъ етнографски трудъ отъ онова време, па и до сега си остава единъ отъ най-голѣмитѣ ни сборници отъ народни пѣсни. Неговата научна стойност се повишава значително и съ наличността и на други материали: сватбени и календарни обичаи, вѣрвания, игри, предания, лични имена, пословици, гатанки и (въ предговора) танци. Доколко Миладиновци сж имали разбиране върху значението и на тия дѣлове отъ народната култура, личи освенъ наличността имъ въ сборника, още и отъ чувствата и методичността при описването на народното хоро — като народна школа за пѣсни — въ предговора на сжщия сборникъ.

Въпрѣки нѣкои свои непълноти въ методично отношение, „Български народни пѣсни, собрани одъ братя Миладиновци Димитрия и Константина и издани одъ Константина, въ Загребъ на 1861 година“ ще останатъ за дълги и дълги години единъ отъ най-ценнитѣ наши фолклорни сборници, а братята Миладиновци — едни отъ нашитѣ първи голѣми фолклористи и едни отъ нашитѣ изобщо голѣми етнографи. Съ показанитѣ и на книга и на дѣло свои разбирания върху народното ни творчество, върху неговата дори политическа роля, ако тия двама братя бждеха и икономически и политически по-добре поставени, въ тѣхно лице българскиятъ народъ и българската културна история би имала несъмнено свои братя Гримовци, или поне свой Вукъ Караджичъ.

Хр. Вакарелски

Братя Миладинови в Чехия

Отъ 1861 до 1887 г. братя Миладинови проникватъ, оставятъ следа и загасватъ въ чешката литература. Създава се сякашъ една Миладиновска традиция, която около три десетилѣтия владѣе въ духовния животъ на чешкия народъ. Сжщността на тая традиция се свежда къмъ следното: пишатъ се статии, превеждатъ се пѣсни отъ сборника на двамата братя, творятъ се похвали въ тѣхна паметъ.

Въ развитието ѝ бихме посочили три главни момента — презъ 60-тѣ, 70-тѣ и 80-тѣ години, моментъ на проникване, на разширение и на утвърждение, свързани съ книжовници, едни отъ най-добритѣ на чешкия народъ — Янъ Гебауеръ, Йозефъ Холчекъ и Сватоплукъ Чехъ. Единиятъ изразява жадния интересъ къмъ ново събитие, вториятъ — възхищението отъ него, последниятъ — преклонението предъ неговия смисълъ и неговия създател. Три десетилѣтия, въ които чешката литература има толкова много, при това голѣми, имена, когато чешкиятъ народъ живѣе съ толкова грижи, съ свои задачи и залиси, когато е погълнатъ

изцѣло почъ отъ борбата за своето съществуване, за отбрана на застрашенитѣ си права. И, все пакъ, той намира възможностъ да отправи, чрезъ своитѣ поети и писатели, учени и общественици, внимание върху борбитѣ на българския народъ, върху скромното дѣло на двамата братя, върху една трагична смъртъ, на която умѣе да даде най-правдиво обяснение. За да проникнатъ Миладинови въ това време на доста сложенъ духовенъ животъ въ Чехия, има основания. Тѣ не се криятъ само въ качествата на Миладинови и въ тѣхния сборникъ.

Плтищата на тѣхното проникване сж Прага и Таборъ, презъ школската срѣда, въ която има доста българи, чрезъ културни организации и дружества, чрезъ периодичния печатъ и художествената литература. Проникватъ срѣдъ образованитѣ люде на чешкото общество — най-напредъ срѣдъ младежта, после въ политически, обществени и книжовни кръгове, за да минатъ най-после, где по-силно где по-слабо — въ по-широкитѣ слоеве, разбира се, въ ограниченъ размѣръ. Трѣбва да се признае, че условията за проникването сж отъ най-разнообразенъ характеръ. Всички заедно създаватъ оная благодатна почва, безъ която сж немислими духовни общения. Тукъ бихме посочили славянски ориентраната срѣда, старата традиция на южнославянската романтика въ чешката книжнина, любовта къмъ народното творчество, чувството на национална несигурностъ, политическитѣ събития, които се разиграватъ подъ български и чешки небосклонъ,

най-после склонността къмъ космополитизмъ на чешкия творчески духъ. Като по-обща причина можемъ да изтъкнемъ и паралелизма между българския и чешки духовенъ животъ изобщо, по-ограничено — презъ поменатитѣ три десетилѣтия. Трѣбва да отбележимъ само, че чешкиятъ животъ е по-богатъ, по-сложенъ, по-дълбокъ, темпото на неговото развитие е по-бързо — и обяснимо защо. Обаче

гр. Струга. — Стружанки наливатъ вода отъ бунара

паралелизмътъ не губи въ случая нищо отъ своето значение, когато се налага да се правятъ изяснения на факти отъ историята на общенията между двама народа. Ето защо за насъ е отъ голѣма важностъ, че братя Миладинови идатъ отъ по-бедна духовна страна и проникватъ и оставятъ дири въ друга, по-богата.

Доколко братя Миладинови сж проникнали въ Чехия, може да се сжди по статитѣ за тѣхъ, отзивитѣ, преводитѣ отъ тѣхния сборникъ, отъ представата и образа изобщо за живота и дейността имъ. Разбира се, това проникване не е много дълбоко, нито много широко. То не може да се сравни съ проникването на чужди писатели въ Чехия, особено на нѣмски, английски, френски и руски. Не бива да се забравя, че чешкиятъ народъ е малъкъ, и той, като нашия, гледа да изкористи преди всичко духовнитѣ ценности на голѣмитѣ народи, съ стара и изпитана култура. Това, което може да създаде малъкъ народъ, не става бърже общо европейско достойние, то нѣма привилегията на свободенъ достъпъ въ всички арени на културни състезания. Затова и малкитѣ завоевания, които той прави въ духовния животъ на други народи, сж отъ особена стойностъ. И наистина, не е ли ценно постижението на българската млада литература, за българския културно-общественъ животъ да има въ една страна като Чехия представители подобно на братя Миладинови? А Миладинови създаватъ въ чуждата земя по-ясна представа за българския на-

родъ. Какъ тѣ сж схващани, чувствувани, разбира ни презъ тия тридесетъ години? — Това сж борци за свободната изява на народното съзнание, следователно, борци за тържеството на славянската свѣсть, съ високо гражданско чувство, съ добродетели на истински народенъ вождъ, такъвъ, какъвто будителскиятъ романтизмъ може само да създаде. А такива борци правятъ честъ на своя народъ. Тия, които сж свикнали да сждятъ за народа по неговитѣ духовни представители, прекланяйки се предъ Миладинови, отдаватъ почитъ и на българския на-

родъ. Въ тѣхно лице се цен и културно дѣло — събиране и издаване на народни пѣсни, като изразъ на особено течение въ литературния животъ. Една заслуга, която е толкова по-голяма, колкото дѣлото е изпълнено съ по-преданна любовъ и по-дълбока вештина. А Миладинови сторватъ това, което други до тѣхъ, пѣкъ и мнозина следъ тѣхъ, не могатъ. Най-после, тѣ олицетворяватъ идеята за свободата на човѣшкия духъ въ единъ малкъ, може би незначителенъ кжтъ на земята.

Проф. Борисъ Ионовъ

Македония и нашето възраждане

Още презъ Първото българско царство Македония е влѣзла въ границитѣ на българската държава и македонскитѣ славяни сж образували частъ отъ българската славянска народностъ. Кирилъ и Методий сж извършили своя преводъ отъ грѣцки езикъ на наречieto, което сж говорѣли българскитѣ славяни въ Солунско, и по тоя начинъ това наречие е станало общобългарски книжовенъ езикъ. Въ време на разцвѣта на старобългарската книжнина — „Симеоновия вѣкъ“ — първото срѣдище на българската просвѣта билъ Преславъ, а второто — Охридъ. Така, народностното единство въ българскитѣ земи се е последвало и отъ духовно. Основата на голѣмата Самуилова държава („Западното българско царство“) е била Македония, и византийскиятъ императоръ Василий II, който подчинилъ тази държава, следъ като завзелъ и последната ѣ столица, Охридъ, се нарекълъ „Българоубиецъ“. И отъ грамотитѣ, които е далъ на българския охридски архиепископъ, който станалъ глава на българската църква подиръ унищожаването на българската патриаршия, се вижда, че тоя императоръ смѣталъ и Македония за българска земя. И Охридскиятъ архиепископъ, макаръ сетне да е билъ отъ грѣцка народностъ, продължавалъ да се нарича „архиепископъ на цѣла България“.

Въ миналото Македония е преживѣла три чужди владичества — византийско, сръбско и турско; но и презъ тритѣ тѣзи владичества македонскитѣ българи сж запазили своето народно съзнание. Не само византийцитѣ и по-късно и турцитѣ, но и самитѣ сърби, които сж владѣли въ кратко време цѣла Македония (около половинъ вѣкъ), сж признавали българската народностна принадлежностъ на тамошнитѣ славяни. Стефанъ Душанъ (1331—1355), при когото сръбската държава е добила най-голямъ размѣри, съвременникъ и сродникъ на българския царъ Иванъ Александъръ, се наричалъ „царъ“ и на „българи“, понеже владѣлъ българска земя — Македония. Той запазилъ Българската Охридска архиепископия, като не похжтналъ нейнитѣ стари привилегии.

Първитѣ възстания срещу турското владичество които започнали въ края на XVI в., сж ставали въ източно-българскитѣ земи, та македонскитѣ българи не пострадали поради тѣхъ тѣй, както тамошнитѣ имъ сънародници. Тѣзи българи не изпитвали и бедствията отъ руско-турскитѣ войни, които се водѣли пакъ въ поменатитѣ български земи. При това македонскитѣ българи не сж били принудвани да се изселватъ масово въ чужбина, както българитѣ отъ сжщитѣ земи. Останали въ своитѣ родни мѣста, тѣ живѣли съ незатѣмнени спомени за миналата духовна и политическа свобода, фанатично при-

вързани къмъ езикъ, традиции и обичаи. Тѣхниятъ най-голямъ врагъ билъ преди всичко фанариотското духовенство: робството, въ което то ги държало, било за тѣхъ по-непоносимо и по-оскърбително, отколкото политическото робство подъ турцитѣ. И когато въ 1767 г. била унищожена Охридската архиепископия, която за тѣхъ все пакъ означавала — макаръ по форма — българска църковна независимостъ и имъ напомня за времето на свети Климента Охридски, тѣй популяренъ въ родината имъ, тѣзи българи били болезнено засегнати. И тѣ започнали борба съ фанариотското духовенство, която постепенно добила твърде остъръ характеръ.

Възродителното движение всрѣдъ македонскитѣ българи се е породило самостоятелно и имало отначало мѣстенъ характеръ. Още въ първитѣ десетилѣтия на миналия вѣкъ македонскитѣ българи проявили повишено народностно самочувствие и усиленъ стремежъ къмъ просвѣта и църковна свобода. Сетне това движение се е слѣло съ движението възникнало и въ другитѣ български земи и дейцитѣ заработили съ общи сили за духовния напредкъ на цѣлокупния български народъ и за извоюване на църковната му независимостъ.

Възродителното движение и въ Македония се изразило главно въ три области: книжнината, училището и църквата.

Презъ 20-тѣ години на миналия вѣкъ Хаджи Йоакимъ Кърчовски отъ Кичево (Кърчево) и Кирилъ Пейчиновичъ отъ с. Теарце, Тетовско, издали свои книжовни трудове на „простѣйши езикъ болгарски“ или на „препростѣйши и не книженъ езикъ болгарски на Долна Мизия“, а въ 1838 г. Хаджи Теодосий отъ Дойранъ открилъ въ Солунъ първата българска печатница, за да улесни печатането на български книги. А въ втората половина отъ сжщия вѣкъ се отличили на книжовното поле редица по-млади и по-образовани македонски българи: Натанаилъ Стояновъ, Охридски и Пловдивски митрополитъ, отъ с. Кучевища, Скопско (свѣтското му име Недѣлко); Партений Зографски, Нишавски митрополитъ, отъ с. Галичникъ, Дебърско (свѣтското му име Павле Хаджи Василковъ Хаджийски); Йорданъ Хаджи Константиновъ Джинотъ отъ Велесъ; Константинъ Миладановъ отъ Струга; Григоръ Пърличевъ и Кузманъ Шапкаревъ отъ Охридъ; Райко Жинзифовъ отъ Велесъ и др. По-младитѣ писатели вече завързали въ народнитѣ будители и книжовнитѣ отъ другитѣ български земи.

Въ време на Възраждането българитѣ въ Македония проявили голѣма ревностъ къмъ учебното дѣло. Тѣ не жалели материални срѣдства за училища и повели борба да се води обучението на български вмѣсто на грѣцки. Още въ епохата на

гъмното робство и тамъ съществували килийни училища, които, както и на други мѣста въ българскитѣ земи, били частни. Но презъ миналия вѣкъ въ Македония почнали да се отварятъ общински училища, издържани отъ църковнитѣ общини или отъ заможни родолюбци. *Интересно е, че първото българско общинско училище било отворено въ Велесъ — въ 1810 г.* Отъ срѣдата на сжция вѣкъ килийнитѣ училища отсгпвали мѣстото си на новия видъ училища — взаимнитѣ, съ общо-образователенъ характеръ, които били уреждани по образа на училището, отворено въ Габрово отъ В. Априловъ презъ 1835 год. Такива училища били открити въ Скопие, Велесъ, Прилепъ, Битоля, Охридъ, Солунъ и др. Нѣкои отъ тѣзи взаимни училища се посещавали отъ голѣмъ брой ученици. Напр., въ 1850 г. училището въ Велесъ е имало повече отъ 700 ученика. Въ 1868 г. Йосифъ Ковачевъ, руски възпитаникъ и бележитъ български педагогъ, отворилъ въ родния си градъ Шипъ педагогическо—богословско училище; при това той въвелъ звучната метода въ българскитѣ училища, съ която се запозналъ въ Русия.

Голѣмо е било участието на Македония въ борбата за църковна независимостъ. Македонскитѣ българи изобщо били изложени на по-тежкъ фанариотски гнетъ. Борбата за българското църковно служене и за български владци е започнала твърде рано; още въ 1825 г. българитѣ въ Скопие се обявили противъ владцитѣ — гръци. Движението постепенно обхваляло цѣла Македония и въ 60-тѣ години добило революционенъ характеръ срещу

гръцката патриаршия. Македония е дала редица бележити дейци по нашия църковенъ въпросъ, които сж работили било въ нея, било въ чужбина: Димитъръ Миладиновъ, Григоръ Пърличевъ, Йорданъ Хаджи Константиновъ Джинотъ, Константинъ Миладиновъ, Райко Жинзифовъ, Натанаилъ Стояновъ, Партений Зографски и др. И нѣкои отъ дейцитѣ сж пострадали тежко. Известна е, напр., участъта на двамата братя Миладинови, които, между другото, издали въ 1861 г. своя прочутъ

гр. Струга. — Паркътъ край рѣката съ прохладникъ налѣ водата

сборникъ „Български народни пѣсни“: хвърлени въ цариградския затворъ, тѣ заболѣли неочаквано и починали презъ януарий 1861 г.

Както се вижда, запазила презъ течение на вѣковетъ своя български народностенъ характеръ, Македония е изиграла голѣма роля въ нашето Възраждане. На времето си тя е направила твърде много за пробуждането и духовния напредѣкъ на нашето цѣлокупно отечество.

Никола Филиповъ

Чувствуването на Братя Миладинови въ Народния театъръ

На 24. I. по инициативата на Директора на Народния театъръ г. проф. Б. Йоцовъ се чествува по най-тържественъ начинъ 75 год. отъ преждевременната и трагична кончина на братя Миладинови. Програмата бѣ отлично подредена. Професорътъ, г. Конст. Гължбовъ, държа възторжено слово за подвига извършенъ отъ бр. Миладинови, за тѣхното родолюбие и за тѣхната неустрашимостъ при изпълнение на възприетата отъ тѣхъ задача — да будятъ народното съзнание всрѣдъ маситѣ, като откриватъ български училища изъ разнитѣ краища на Македония и обучаватъ на българско четмо и писмо деца и възрастни и създаватъ по тоя начинъ борци за църковно-училищното обособление на българския родъ и подготвятъ почвата за въздигането на българската Екзархия, чийто предтечи се явяватъ тѣ 30—40 год. преди нейното учредяване.

Съ особено вдѣхновение г. Гължбовъ изтъкна великото дѣло на бр. Миладинови, извършено съ издаване презъ 1861 г. на 660-тѣ български пѣсни събрани предимно изъ зап. Македония, която Фенеръ считаше за чисто гръцка областъ.

Речта му, искрена и вдѣхновена, предизвика сълзи отъ възторгъ и умиление всрѣдъ многобройнитѣ елужители и бѣ изпратена съ силни и бурни ржкоплескания.

Г-ца Ел. Ив. Миладинова съ дълбоко чувство издекламира стихотворенията:

Бисера.

Отъ Константинъ Миладиновъ

Бисеро моме, Бисеро,
Що носишъ бисеръ на гърло?
Твое-то гърло хубаво
И отъ дробнаго бисера
Хиляда пѣти по-бѣло.

родъ. Какъ тѣ сж схващани, чувствувани, разбираани презъ тия тридесетъ години? — Това сж борци за свободната изява на народното съзнание, следователно, борци за тържеството на славянската свѣсть, съ високо гражданско чувство, съ добродетели на истински народенъ вождъ, такъвъ, какъвто будителскиятъ романтизмъ може само да създаде. А такива борци правятъ честъ на своя народъ. Тия, които сж свикнали да сждятъ за народа по неговитѣ духовни представители, прекланяйки се предъ Миладинови, отдаватъ почитъ и на българския на-

родъ. Въ тѣхно лице се цени и културно дѣло — събиране и издаване на народни пѣсни, като изразъ на особено течение въ литературния животъ. Една заслуга, която е толкова по-голяма, колкото дѣлото е изпълнено съ по-преданна любовъ и по-дълбока вещина. А Миладинови сторватъ това, което други до тѣхъ, пѣкъ и мнозина следъ тѣхъ, не могатъ. Най-после, тѣ олицетворяватъ идеята за свободата на човѣшкия духъ въ единъ малкъ, може би незначителенъ кжтъ на земята.

Проф. Борисъ Ионовъ

Македония и нашето възраждане

Още презъ Първото българско царство Македония е влѣзла въ границитѣ на българската държава и македонскитѣ славяни сж образували частъ отъ българската славянска народностъ. Кирилъ и Методий сж извършили своя преводъ отъ грѣцки езикъ на наречieto, което сж говорѣли българскитѣ славяни въ Солунско, и по тоя начинъ това наречие е станало общобългарски книжовенъ езикъ. Въ време на разцвѣта на старобългарската книжнина — „Симеоновия вѣкъ“ — първото срѣдище на българската просвѣта билъ Преславъ, а второто — Охридъ. Така, народностното единство въ българскитѣ земи се е последвало и отъ духовно. Основата на голѣмата Самуилова държава („Западното българско царство“) е била Македония, и византийскиятъ императоръ Василий II, който подчинилъ тази държава, следъ като завзелъ и последната ѝ столица, Охридъ, се нарекълъ „Българоубиецъ“. И отъ грамотитѣ, които е далъ на българския охридски архиепископъ, който станалъ глава на българската църква подиръ унищожаването на българската патриаршия, се вижда, че тоя императоръ смѣталъ и Македония за българска земя. И Охридскиятъ архиепископъ, макаръ сетне да е билъ отъ грѣцка народностъ, продължавалъ да се нарича „архиепископъ на цѣла България“.

Въ миналото Македония е преживѣла три чужди владичества — византийско, сръбско и турско; но и презъ тритѣ тѣзи владичества македонскитѣ българи сж запазили своето народно съзнание. Не само византийцитѣ и по-късно и турцитѣ, но и самитѣ сърби, които сж владѣли въ кратко време цѣла Македония (около половинъ вѣкъ), сж признавали българската народностна принадлежностъ на тамошнитѣ славяни. Стефанъ Душанъ (1331—1355), при когото сръбската държава е добила най-голямъ размѣри, съвременникъ и сродникъ на българския царъ Иванъ Александъръ, се наричалъ „царъ“ и на „българи“, понеже владѣлъ българска земя — Македония. Той запазилъ Българската Охридска архиепископия, като не пожелалъ нейнитѣ стари привилегии.

Първитѣ възстания срещу турското владичество които започнали въ края на XVI в., сж ставали въ източно-българскитѣ земи, та македонскитѣ българи не пострадали поради тѣхъ тъй, както тамошнитѣ имъ сънародници. Тѣзи българи не изпитвали и бедствията отъ руско-турскитѣ войни, които се водѣли пакъ въ поменатитѣ български земи. При това македонскитѣ българи не сж били принудвани да се изселватъ масово въ чужбина, както българитѣ отъ сѣщитѣ земи. Останали въ своитѣ родни мѣста, тѣ живѣли съ незатѣмнени спомени за миналата духовна и политическа свобода, фанатично при-

вързани къмъ езикъ, традиции и обичаи. Тѣхниятъ най-голямъ врагъ билъ преди всичко фанариотското духовенство: робството, въ което то ги държало, било за тѣхъ по-непоносимо и по-оскърбително, отколкото политическото робство подъ турцитѣ. И когато въ 1767 г. била унищожена Охридската архиепископия, която за тѣхъ все пакъ означавала — макаръ по форма — българска църковна независимостъ и имъ напомня за времето на свети Климента Охридски, тъй популяренъ въ родината имъ, тѣзи българи били болезнено засегнати. И тѣ започнали борба съ фанариотското духовенство, която постепенно добила твърде остъръ характеръ.

Възродителното движение всрѣдъ македонскитѣ българи се е породило самостоятелно и имало отначало мѣстенъ характеръ. Още въ първитѣ десетилѣтия на миналия вѣкъ македонскитѣ българи проявили повишено народностно самочувствие и усиленъ стремежъ къмъ просвѣта и църковна свобода. Сетне това движение се е слѣло съ движението възникнало и въ другитѣ български земи и дейцитѣ заработили съ общи сили за духовния напредкъ на цѣлокупния български народъ и за извоюване на църковната му независимостъ.

Възродителното движение и въ Македония се изразило главно въ три области: книжнината, училището и църквата.

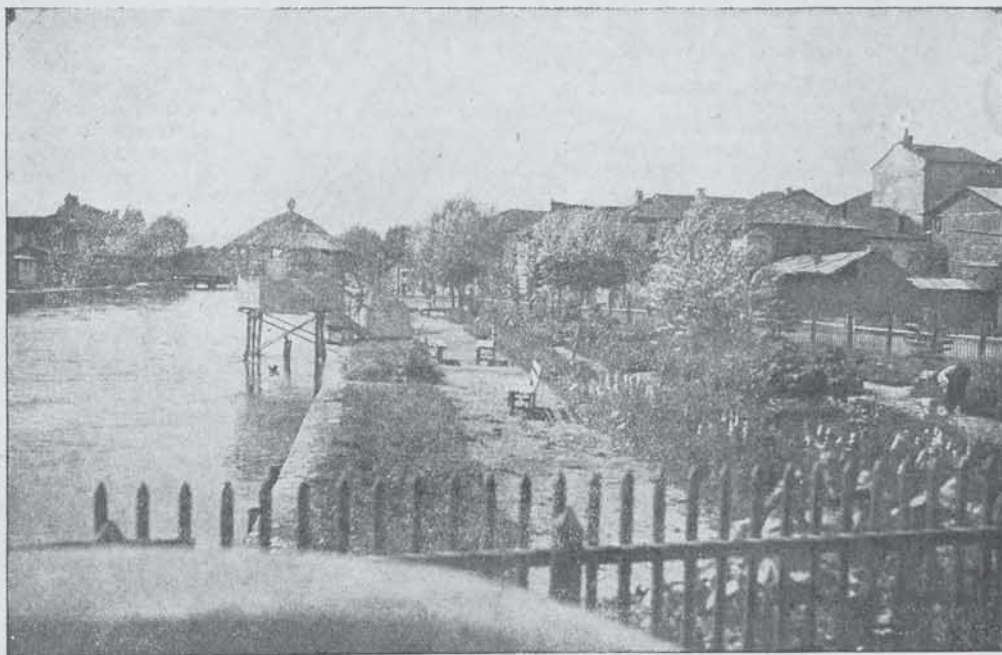
Презъ 20-тѣ години на миналия вѣкъ Хаджи Йоакимъ Кърчовски отъ Кичево (Кърчево) и Кирилъ Пейчиновичъ отъ с. Теарце, Тетовско, издали свои книжовни трудове на „простѣйши езикъ болгарски“ или на „препростѣйши и не книженъ езикъ болгарски на Долна Мизия“, а въ 1838 г. Хаджи Теодосий отъ Дойранъ открилъ въ Солунъ първата българска печатница, за да улесни печатането на български книги. А въ втората половина отъ сѣщия вѣкъ се отличили на книжовното поле редица по-млади и по-образовани македонски българи: Натанаилъ Стояновъ, Охридски и Пловдивски митрополитъ, отъ с. Кучевища, Скопско (свѣтското му име Недѣлко); Партений Зографски, Нишавски митрополитъ, отъ с. Галичникъ, Дебърско (свѣтското му име Павле Хаджи Василковъ Хаджийски); Йорданъ Хаджи Константиновъ Джинотъ отъ Велесъ; Константинъ Миладановъ отъ Струга; Григоръ Пърличевъ и Кузманъ Шапкаревъ отъ Охридъ; Райко Жинзифовъ отъ Велесъ и др. По-младитѣ писатели вече завързали въ народнитѣ будители и книжовницитѣ отъ другитѣ български земи.

Въ време на Възраждането българитѣ въ Македония проявили голѣма ревностъ къмъ учебното дѣло. Тѣ не жалели материални срѣдства за училища и повели борба да се води обучението на български вмѣсто на грѣцки. Още въ епохата на

гъмното робство и тамъ съществували килийни училища, които, както и на други мѣста въ българскитѣ земи, били частни. Но презъ миналия вѣкъ въ Македония почнали да се отварятъ общински училища, издържани отъ църковнитѣ общини или отъ заможни родолюбци. *Интересно е, че първото българско общинско училище било отворено въ Велесъ — въ 1810 г.* Отъ срѣдата на сжщия вѣкъ килийнитѣ училища отстъпвали мѣстото си на новия видъ училища — взаимнитѣ, съ общо-образователенъ характеръ, които били уреждани по образца на училището, отворено въ Габрово отъ В. Априловъ презъ 1835 год. Такива училища били открити въ Скопие, Велесъ, Прилепъ, Битоля, Охридъ, Солунъ и др. Нѣкои отъ тѣзи взаимни училища се посещавали отъ голѣмъ брой ученици. Напр., въ 1850 г. училището въ Велесъ е имало повече отъ 700 ученика. Въ 1868 г. Йосифъ Ковачевъ, руски възпитаникъ и бележитъ български педагогъ, отворилъ въ родния си градъ Шипъ педагогическо—богословско училище; при това той въвелъ звучната метода въ българскитѣ училища, съ която се запозналъ въ Русия.

Голѣмо е било участието на Македония въ борбата за църковна независимостъ. Македонскитѣ българи изобщо били изложени на по-тежкъ фанариотски гнетъ. Борбата за българското църковно служене и за български владици е започнала твърде рано; още въ 1825 г. българитѣ въ Скопие се обявили противъ владицитѣ — гръци. Движението постепенно обхваляло цѣла Македония и въ 60-тѣ години добило революционенъ характеръ срещу

гръцката патриаршия. Македония е дала редица бележити дейци по нашия църковенъ въпросъ, които сж работили било въ нея, било въ чужбина: Димитъръ Миладиновъ, Григоръ Пърличевъ, Йорданъ Хаджи Константиновъ Джинотъ, Константинъ Миладиновъ, Райко Жинзифовъ, Натанаилъ Стояновъ, Партений Зографски и др. И нѣкои отъ дейцитѣ сж пострадали тежко. Известна е, напр., участъта на двамата братя Миладинови, които, между другото, издали въ 1861 г. своя прочутъ

гр. Струга. — Паркътъ край рѣката съ прохладникъ надъ водата

сборникъ „Български народни пѣсни“: хвърлени въ цариградския затворъ, тѣ заболѣли неочаквано и починали презъ януарий 1861 г.

Както се вижда, запазила презъ течение на вѣковетъ своя български народностенъ характеръ, Македония е изиграла голѣма роля въ нашето Възраждане. На времето си тя е направила твърде много за пробуждането и духовния напредѣкъ на нашето цѣлокупно отечество.

Никола Филиповъ

Чувствуването на Братя Миладинови въ Народния театъръ

На 24. I. по инициативата на Директора на Народния театъръ г. проф. Б. Йоцовъ се чествува по най-тържественъ начинъ 75 год. отъ преждевременната и трагична кончина на братя Миладинови. Програмата бѣ отлично подредена. Професорътъ, г. Конст. Гължбовъ, държа възторжено слово за подвига извършенъ отъ бр. Миладинови, за тѣхното родолюбие и за тѣхната неустрашимостъ при изпълнение на възприетата отъ тѣхъ задача — да будятъ народностното съзнание всрѣдъ маситѣ, като откриватъ български училища изъ разнитѣ краища на Македония и обучаватъ на българско четмо и писмо деца и възрастни и създаватъ по тоя начинъ борци за черковно-училищното обособление на българския родъ и подготвятъ почвата за въздигването на българската Екзархия, чийто предтечи се явяватъ тѣ 30—40 год. преди нейното учреждаване.

Съ особено вдѣхновение г. Гължбовъ изтъкна великото дѣло на бр. Миладинови, извършено съ издаване презъ 1861 г. на 660-тѣ български пѣсни събрани предимно изъ зап. Македония, която Фернеръ считаше за чисто гръцка областъ.

Речта му, искрена и вдѣхновена, предизвика сълзи отъ възторгъ и умиление всрѣдъ многобройнитѣ служители и бѣ изпратена съ силни и бурни ржкоплескания.

Г-ца Ел. Ив. Миладинова съ дълбоко чувство издекламира стихотворенията:

Бисера.

Отъ Константинъ Миладиновъ

Бисеро моме, Бисеро,
Що носишъ бисеръ на гърло?
Твое-то гърло хубаво
И отъ дробнаго бисера
Хиляда пжти по-бѣло.

Бисеро моме, Бисеро,
Защо со бисеръ покривашъ
Твоего гърло хубаво?
Я нейко бисеръ да баца
Тукъ сака твое-то гърло. —

Бисеро моме, Бисеро,
За кого низишъ бисеро-тъ?
За кого готвишъ дарой?
Я дарой бисеръ не сака,
Тукъ сака мома Бисера.

Мощне ми се мили

Мощне ми се мили Бугарскитъ моми,
Възденъ ми жниетъ на жешко-но сжнце,
Отъ утро до вечеръ на нодзе ми стоятъ;
Полудзи креваеъ, снопои ми вързветъ
Ставици ми прѣтъ, како славеи пѣатъ,
Како ластъ-ици тжнко зборуваеъ.
Айде пакъ на вечеръ дома се връщаеъ,
Како яребици ситно ми бързаеъ.
Бѣли ми се бѣли, како бѣла книга,
Со цървени образи Охридско яболоко

Плачъ на нивата.

Заплакала ми голѣма нива
Голѣма нива на върфъ планина:
„Офъ леле, Боже, офъ мили Боже!
Какъ не се найде най-добаръ юнакъ,
Да ме ѝзоратъ, да ме посентъ
Бѣла пченица църноклѣсица! —
Да му напълна деветъ амбара,
Да си ожени деветъ синои,
Да си омжжитъ деветъ дѣвојки,
Да си покърститъ деветъ мнучина*.
На зборъ се найде най-добаръ юнакъ,
Ми я ѝзора, ми я посеа
Бѣла пченица църноклѣсица,
И му напълни деветъ амбари,
И си ожени деветъ синои,
И си омжжи деветъ дѣвојки,
И си покърсти деветъ мнучина.

г. Г. Хинчевъ отъ Народната опера изпълни пѣ-
сень № 66, стр. 91—93 отъ сборника на Братя Ми-
ладинови:

Имала майка одного сына,
Едного сына младий спая
Во понедѣльникъ го посвѣршила,
А во четвъртокъ го оженила,
А во петокотъ аберь му дошолъ
На войска д'одитъ, ендекъ да копатъ.
Ке я остана млада не'еста,
Емъ тельосана, емъ каносана,
Емъ каносана, не целивана
И ми станала млада не'еста.
Та що ми влѣзе въ мила градина
Що ми набрала киска босильокъ,
И му поржвитъ млада не'еста:
Ей гиди море, младо спайфче,
Да си я скриеши оваа киска
Да си я държиши деветъ години
Да я поглеашъ киска босильокъ
Кога ке ми ти киска овенитъ
Тога ке ти се пусто посвѣрща,
Кога ке ти се киска изгоритъ
Я тога пусто ке се омжжа.
Пѣсеньта брои всичко 120 стиха.

Артистътъ отъ Народния театръ г. Ник. Бала-
бановъ съ особено вдъхновение изрече стихотворе-
нието „Тжга за югъ“ отъ Конст. Миладиновъ, пи-
сано на Стружко наречие. Възторгътъ бѣ неопи-
сваемъ. Всички плакаха.

Ив. Митева отъ Народната опера изпѣ пѣс-
нитъ отъ сборника на бр. Миладинови № 246 и
405, стр. 352 и 420.

На планина до два снѣга
Подъ планина два изворе
Подъ изворе ладна снѣка,
Подъ снѣката юнакъ лежить

Политическа Европа презъ януарий 1937 год.

На втория день отъ настоящата година въ Римъ се подписа
спогодба между Италия и Великобритания за запазване на ста-
туквото, въ Срѣлиземно море.

Годината започна съ нѣщо наистина обнадеждаваще. Само
нѣколко месеца преди това морето къмъ Александрия се кръстос-
ваше отъ тежкитъ бойни кораби на Великобритания и на Италия

С' куршумъ удрентъ въ половина.
Два сокола надъ глава му,
Коньотъ вързанъ за евлата
Коньотъ ѣржитъ не се държитъ.
„Стани, стани а стопане,
Фърли нога въ узения
Твоя майка жал'о'ита
Тукъ те баратъ денье, ноке,
Отъ меана на меана
Да не ядишъ да не пиешъ
Со ярани приятели,
Како адетъ що имаше.“

Девойчина гугушина!
Ви се молятъ две момчиня
Плътъ сторите да поминатъ
Мегю две-те убави-те,
Мегю Ката, мегю Мара.
Нешо завалъ не ви чинѣтъ,
Ржцѣ имъ се во джепови,
Джеповитъ полни рамни
Полни рамни суво грозе.

г. Вл. Трендафиловъ съ свойствения си патосъ
прочете стихотв. отъ Ив. Вазовъ „Братя Милади-
нови“, а тенора отъ операта Ив. Петровъ, приключи
тържеството съ пѣснитъ все отъ сборника на бр.
Миладинови № 216 и 246, стр. 330 и 352:

Боленъ ми лежить, море, Кара Мустафа
Де гиди боленъ Кара Мустафа
Боленъ ми лежить, море, та ке да умрѣтъ
Де гиди боленъ Кара Мустафа.
Кои ке ти носитъ, море, дългата пушка
Нека я носитъ той айдутъ Велко,
Защо е боле юнакъ отъ мене

Хармонизирана отъ проф. Добри Христовъ,
вижъ сборника му „Пѣсни на мак. българи“ № 43.

Стоянтъ си майци думаше джанъмъ
Жени ме, майко, жени ме!
Що ме е сърдце тегнало, джанъмъ
Башъ арамия да бида
Църна кошуля да носа
Чифте пишолѣ на поясъ
Тонката пушка на рамо
Острата сабя на лѣво
Башъ арамия да бида
Въ Мориовската планина
Со сто и петдесетъ сеймени.

Пѣснитъ, хармонизирани отъ известния на музи-
калния свѣтъ у насъ Ив. Кавалджиевъ, авторъ на
операта „Крали Марко“, и акомпанирани отъ не-
говия народенъ оркестъръ, направиха отлично впе-
чатление на публиката поради своята старинностъ
и поради особеността на мелодиитъ отразяващи
благозвучието и привлекателността на Мак. пѣсень.

Като венецъ на всичко бѣ очарованието, съ
което хоръ „Гусла“ изпълни душитъ на всички съ
изпѣването на нѣколко Македонски пѣсни, измежду
които „Що ми е мило и драго, На Струга дуканъ
да имамъ“. Това рѣдко по своето съдържание и
изпълнение тържество въ Народния театръ за го-
лѣмо съжаление не бѣ добре посетено, при все че
всички билети бѣха предварително продадени.

Стружкото братство, което положи не малко
старания за по-блѣскавото изнасяне на утрото, из-
лѣзе съ отлично подреденъ възпоменателенъ листъ
„Братя Миладинови“ * На нѣкои отъ статиитъ въ
тоя листъ даваме мѣсто въ настоящия брой на
„Илинденъ“.

и само една малка нетактичностъ или невнимателностъ можеше
да бже достатъчна да отпущи затиснатитъ, но пълни съ сна-
ряди, гърла на параконитъ орждия и да закипятъ огнени хали
всрѣдъ двубой на тия две морски сили.

Тогава Италия довършваше своето завладяване на Етиопия
и вършеше, което смѣташе за необходимо, безъ да държи смѣтка

за някакви формални постановления на устава на Обществото на Народите.

Великобритания тогава се грижеше да се разбере, поне от другите сили, че не може своевошно и безнаказано да се престъпват международно поети задължения, но въпреки това време имаше грижата, и тя бѣ, изглежда, по-голяма, да направи така че Италия, впуснала се въ една смѣла колониална политика и въ изграждане на една нова, могъща Римска империя, да не засегне, да не увреди британските интереси въ Сръдиземно море, по които води естествено трѣбва да се движи италианската експанзия.

Абисинската експедиция на Италия завърши работата си; всички които негодуваха и протестираха от това замѣлчаха и не мина много време, по единъ или по другъ начинъ изказаха признаване на италианското настаняване въ Абисиния. Миналиятъ месецъ януарий отбеляза последните признавания, дори и това на Турция. А Великобритания, вѣроятно уредила работитъ си въ северноизточна Африка и по море, така че да не се смѣта особено застрашена отъ италианското настаняване въ Етиопия, даде на Италия да разбере, че би могла вече и спогодба да прави съ нея по сръдиземноморски въпроси — и я направи, като съ това спомогна донѣкъде да се подобри обстановката и пълно съ опасности положение въ тая частъ на свѣта.

Естествено, тая итало-британска спогодба стана преди всичко поради най-близки италиански и британски интереси непосредствено въ Сръдиземно море, но косвено тя би могла да има отражения и къмъ трети страни, и за по-общи политически комбинации. Като се знае това и като се има предвидъ, че Италия много до скоро бѣ въ почти враждебни отношения съ Великобритания и че, отъ друга страна, тя се бѣ така яко свързала съ Германия за задружно действие по европейските политически въпроси, явиха се въ печата на нѣкои страни и пуснаха се въ ходъ всрѣдъ дипломатическите кръгове слухове за нѣкакво разслабване на итало-германския фронтъ, който има нарасчава си фронта на демократичитъ отъ Великобритания и отъ Франция, Това е накарало г. Мусолини да направи специални изявления предъ представителите на германския офицеръ „Фьолкишеръ Беобахтеръ“ на 17. I. т. г. и да заяви: „Британо-италианската сръдиземноморска спогодба само затвърдява осята Берлинъ—Римъ“, което ще рече, че съ тая спогодба Италия съвсемъ не смѣта да напуска политиката на итало-германско задружно действие срещу френско-британската упоритостъ въ придържането о метода на „общоевропейско уреждане на европейскитъ въпроси въ рамките на О. Н.“

Като се изключатъ кървавите борби въ Испания и започването на фаталнитъ за Съветска Русия процеси срещу привърженицитъ на Троцки, презъ изтеклия м. януарий най-характеристичното и важно нѣщо за политическия животъ на Европа е все още състезанието или по-право стълкновението между различнитъ схващания на групата Римъ—Берлинъ и групата Парижъ—Лондонъ по въпроса за уреждането на европейскитъ разбъркани работи. И презъ тоя месецъ виднитъ отговорни политични въ тия страни прибѣгнаха къмъ политически изложения—речи, съ които отправяха единъ видъ позивъ за възприемане на единия или другия принципъ. Отъ 19 януарий до края на месеца се държаха такива четири голѣми речи: отъ английския министъръ на външнитъ работи, г. Идънъ, отъ френския министъръ-председателъ, г. Л. Блумъ, отъ г. Хитлеръ и на другия денъ следъ хитлеровата речъ — отъ френския министъръ на външнитъ работи, г. Ивонъ Делбосъ. Идънъ, Блумъ и Делбосъ застъпиха още веднажъ твърдото решение на Франция и на Великобритания да се пристъпи къмъ разрешаване на европейскитъ въпроси, застрашаващи мира, чрезъ всеобщо разискване въ рамките на Обществото на народите, като не се изключва отъ това разискване СССР., а Хитлеръ си остана на старото становище (което е и становище на Италия), че най-добре е и единствено възможно е уреждането на въпроситъ да става чрезъ двустранни спогодби.

Тая нагледъ формална и не особено значителна разлика въ дветѣ гледища, при категоричнитъ заявления отъ дветѣ страни, че и дветѣ иматъ искрено желание да се избѣгне войната и да се уреди добре и справедливо европейскитъ свѣтъ, въ сжщность представлява много голѣма спънка и раздѣля твърде много тия две групи отъ сили. Въ тая точка на различие лежатъ дълбоки стремежи за политическо надмощие. Германия и Италия чувствуватъ, че — вънъ отъ ОН., свободни да сключватъ двустранни спогодби, — тѣ ще могатъ много по-лесно и по-успѣшно да си възстановятъ пълна самостоятелностъ и да изематъ роли на първи сили при опредѣляне на европейската сѣдба. Тѣ, собствено, на дълго вече видѣха резултатността на това си държане; иначе биха ли могли въ такава рѣзкостъ и така радикално да получатъ това, което вече иматъ, Италия—Абисиния, а Германия — речи го пълно унищожаване на ограниченията отъ Версайския договоръ!

Едно приближаване, все пакъ, между дветѣ главни противни сили, Франция и Германия, можа да се отбележи въ признанието, което г. Леонъ Блумъ направи въ речта си на 24 януарий, именно — че „ако трѣбва да се сключватъ спогодби съ Германия, тѣ ще трѣбва да бждатъ въ духъ на довѣрие и равенство“. (Версайскитъ договоръ, както и другитъ договори следъ войната, знае се, съвсемъ не бѣха въ духъ на довѣрие и равенство).

Но, освенъ принципиалнитъ различия въ схващанията на Берлинъ—Римъ и Парижъ—Лондонъ по въпроса за всеобщността на европейското уреждане или за двустраннитъ спогодбания, спънка за приближаване на тия две групи сили помежду имъ се явява и СССР. Първата група е обявила война на III интернационалъ и не иска да преговаря съ Съветска Русия, а втората смѣта, че тя трѣбва сжщо да участвува въ общеевропейското уреждане.

Това именно прави невѣроятнo едно близко изравняване на гледищата на тия две групи сили и то е, което продължава да държи тревожно днешното състояние на Европа. Защото изравняватъ ли се разбиранията по тия въпроси между тритѣ голѣми европейски сили — Великобритания, Германия и Франция, и испанската междусобица по лесно ще утихне, и опасноститъ отъ едно болшевиизиране на Европа, и ще се отстранятъ най-вече опасноститъ отъ незапомненото и цинично въоръжаване на всички страни.

Друго важно събитие презъ м. януарий е откриването на едно погловно преследване на най-видни до сега и заемащи отговорни постове въ Съветска Русия привърженици на Л. Троцки. Сталинъ изтрѣбва най-безжалостно и последнитъ водители на довчерашна съветска Русия и съ това открива страницата на най-критическата и може би фаталната глава отъ историята на руската революция. Въ Съветска Русия започва едно разложение, което може да стане причина отъ жеуание на днешъ властимащитъ въ тая страна да не преживятъ окончателна катастрофа на политиката си — да се впусне прибѣрзано Съветска Русия въ нѣкоя външна военна авантюра, която би отвлекла вниманието на народа навънъ.

Що се отнася до Испания, тая страна презъ миналия месецъ не престана да създава най-голѣми грижи за евентуално разширение на военния пожаръ и извътъ границитъ на полуострова. Въпрѣки заседанията на комитета за ненамѣса въ Лондонъ, въпрѣки постояннитъ позиви, пожелания и дори нѣкои мѣрки за оараняване на чуждата намѣса тааъ, въ дветѣ воюващи испански войски участвуватъ и до последни дни много хиляди чужденци, сждински доброволци или войници подъ форма на доброволци и по тая начинъ затягатъ все по-вече и по-страшно тамошното положение. Не е чудно вътрешното разложение въ Съветска Русия да е въ прѣка връзка съ испанскитъ работи — въ смисълъ СССР да смѣта тамъ да подпали единъ по-голѣмъ пожаръ за уреждане на нѣкои свои домашни и външни смѣтки. Сплетитъ, интригитъ и маневритъ, които разнитъ държави правѣха съ мирни сръдства, по миренъ начинъ въ ОН., когато то имаше още животъ поне за това, сега се правятъ съ военни сръдства по воененъ начинъ отъ разни страни въ земята на нещастния испански народъ. И, както интригитъ въ ОН. имаха за задача да отдалечаватъ нѣкои разрешения отъ общъ европейски интересъ, и испанскитъ чужди маневри и интриги сега сжщо иматъ за задача да подпомогнатъ за по-спокойно изплитане на частни планове на нѣкои чужди страни.

Една отъ не малкитъ надежди, че испанската междусобица не ще се разшири непосредствено въ Европа ни дава обстоятелството, че Испания се мие отъ водитъ на Сръдиземно море и на нейна земя е Гибралтарскитъ ключъ, който се държи отъ Великобритания. Последната сигурно ще направи всичко, за да не допустне една утрешна Испания да мѣти британскитъ води въ това море. Между друго и затова сж просто лудитъ британски въоръжавания и по море, и по въздуха.

По-близо до насъ презъ януарий имаме едно важно и знаменателно събитие, за което е почти излишно да се пише — толкова е то близко и познато на всички ни. Това е сключението на 24. I. т. г. договоръ за приятелство между България и Югославия. Той се посрещна отъ дветѣ страни на границата съ задоволство и съ голѣми надежди за бъдещето. Двата народа, явно се бѣха уморили да враждуватъ и тази проява на желание за приятелско съжителство дойде въ време, когато Европа все повече и се повече се разбърква и все по-слѣпо върви къмъ катастрофални неизвестности. Ние, българитъ отъ Македония, естествено не можемъ да не се радваме на едно помирение на двата народа, понеже на кожата си сме изпитали огъня на враждуванията между дветѣ страни; но не можемъ и да останемъ равнодушни къмъ това, въ което на дълго ще се изрази формалното сприятеляване. Ние очакваме, че то ще се послела отъ едно подобрене въ отношението на Българскитъ власти къмъ кул-

турно-просветния национален живот на братята ни в Македония.

Известно основание за тия наши очаквания нимираме въ подобренето, което до известна степен е настъпило въ отношенията на Българите към хърватите. До вчера преследваните Д-ръ Мачек днес разговаря и утре може да преговаря по някои въпроси на равна нога с г. Стоядинович. А един от видните хърватски политически емигранти, г. Август Кошутич, вече от 29 I. т. г. е въ Загреб между своите.

Все пак, що се отнася до македонското население, ние с горчивина четем онова, което сръбският патриарх Варнава е казал въ речит си въ Тетово и въ манастира „Св. Атанас“ Лешковски по случай освещаването на храма, издигнат въ тоя манастир на името на княз Лазарь сръбски, на 21 септември 1936 г.

Според в. „Църковен вестник“ от 28 XI 1936 патриарх Варнава благословил населението от тоя край и пожелал то да живее въ духа „на нашето национално сръбско съзнание, та тоя храм никой никога да не може да ни го отнеме“.

Изъ вестниците и печата

Въ списанието „Родна Добруджа“, г. I, кн. VI, стр. 11 и 12 подъ заглавието

Какво имаше някога българщината въ Ромъния
четемъ следното:

Най-свѣтитъ и най-скъпи човѣчески добрини, като: живота, честта и имота сж турени подъ защита на една конституция, за която намъ завиждатъ много други народности. Вашата вѣра, Семействата Ви, и прагътъ на жилищата Ви, ще бждатъ защитени съ законитъ ни и никой не ще ги наруши безъ законно наказание за туй. (Изъ манифеста на Н. В. Князь Каролъ отъ 14. XI. 1878 г.).

Въ Южна Добруджа до присъединяването ѝ къмъ Ромъния презъ 1913 год. имаше: 276 български училища съ 584 учители, 21,770 ученици и 80 български църкви. Въ Сѣвѣрна Добруджа, до присъединяването ѝ къмъ Ромъния презъ 1877 г. е имало 60 български училища, надъ 80 църкви, голъмъ брой читалища, изъ градоветъ и селата, а въ Бесарабия — 88 български училища и първата пълна българска гимназия въ Болградъ, открита презъ 1858 год. отъ българина, князь на Молдова, Николай Богориди.

А днесъ какво има?

Днесъ отъ това грамадно културно дѣло, създадено съ собствени сили на българщината следъ възраждането, не е останало нито поменъ.

Като жалки следи отъ него сж останали само 4-тъ частни български училища въ Южна Добруджа и нѣколцина стари български свещеници тамъ.

Въ Северна Добруджа нѣма ни църкви, ни училища, ни свещеници.

Училищата и църквитъ сж затворени. Българскитъ деца,

Да бѣ казано поне „на нашето югославско съзнание“!

Въ връзка съ това иде и съобщението на загребския в. „Скоръ“ за започване отъ тая година на новъ всѣкидневникъ въ Скопие, на име „Нашъ югъ“. Дали и той ще иска да насажда всрѣдъ населението на Македония сръбско национално съзнание! Тия прояви, особено като се съпоставятъ съ смекченото отношение на Българскитъ власти къмъ хърватитъ и къмъ унгарцитъ (презъ миналия м. ноември югославскиятъ министъръ на народната просвѣта бѣ вече отменилъ наредбата отъ 1927 година, споредъ която обучението на децата въ унгарскитъ малцинствени училища зависѣше отъ унгарскитъ имена на ученицитъ), не сж отъ естество да вдхнатъ надежда, че хубавитъ прояви на югославско-българско сближение ще се последватъ отъ дѣла, които да циментиратъ и оползотворятъ за двата народа това сближение.

Може би миналото ни е направило прекалено скептици, но ние първи и най-много ще се радваме, ако скептицизмътъ ни не се оправдае отъ предстоящото развитие на българо-югославскитъ отношения.

обаже, сж засгавени да се учатъ на официалния езикъ, на който единствено се извършва и богослужението.

Българскитъ деца въ всичкитъ тѣзи области, населени отъ вѣкове съ българи, израстватъ безъ да могатъ да научатъ българската азбука и безъ да могатъ да четатъ български езикъ, езика на дѣдитъ имъ, на който тѣхнитъ майки сж ги научили да говорятъ и да познаватъ за първи пътъ свѣта и живота.

Ето какво иматъ другитъ малцинства въ Румъния:

Въ кралство Румъния унгарското малцинство има 870 основни училища, 52 гимназии и др. срдни учебни заведения.

Нѣмското малцинство има 421 основни и 36 срдни училища
Еврейското малцинство 187, сръбското 43, турското 23, украинското 15 (освенъ това въ известни провинции се предава украински въ училищата), гръцкото 9, руското 13, а въ цѣла Румъния българското малцинство има само 7 училища.

Не само, че българскитъ училища, църкви и читалища бѣха затворени, въпрѣки обещанията въ манифеста, пасажъ отъ който даваме по-горе, но даже и сградитъ имъ бѣха обсебени.

Драгомиръ Пачевъ

Има ли справедливостъ? Нека ни отговорятъ братята румънци“.

Въ Македония ние имаме презъ 1894/95 учебна година: 615 училища съ 1015 учители и 31,871 ученици, а въ навечерието на Балканската война тѣ достигнаха до 1,141 училища, 1,776 учители и 63,869 ученици.

Имахме още 1,232 църкви, 51 манастири, около 1,500 свещеника и 7 митрополити и въ всички околийски и по-главни нахйски центрове — архиерейски наместници.

Съ тази си духовна и културно-просветна дейность българското население въ Македония се бѣ издигнало до първостепенъ културенъ и общественъ факторъ. А сега? Името българинъ тамъ е забранено да се произнася.

РЪКОВОДНО ТѢЛО
на
ИЛИНДЕНСКАТА ОРГАНИЗАЦИЯ

№ 176

22.II 1937 г.

СОФИЯ

Телефонъ № 19-32

Къмъ № 98. 26. I. 1937 г.

Господине Преоседателю,

Съ разрешение на министерството на Вътрешнитъ работи, Х-я ни редовенъ конгресъ ще се състои въ Пловдивъ на 28 и 29 мартъ т. г. Дневния редъ на конгреса Ви съобщихме съ окръжно № 98 отъ 26 януарий т. г. Годишниятъ отчетъ на Ръководното тѣло е напечатанъ въ кн. 10 (80) — 1936 г. на сп. илюстрация „Илинденъ“, която книжка вече сте получили. Ако, възъ основа на окръжното ни № 98, още не сте избрали делегати, побързайте да изберете такива и ни съобщете числото и имената имъ. Желателно е Дружеството Ви да се представлява отъ законното число мѣстни делегати. Ако ли по една или друга причина това е невъзможно, опълномощете да Ви представлява нѣкой вамъ познатъ илинденецъ отъ гр. Пловдивъ. Каквото направите по въпроса, молимъ, уведомете Ръководното тѣло най-късно до 20 мартъ т. г.

Делегатитъ трѣбва да бждатъ въ Пловдивъ на 28 мартъ и се явятъ въ тамошния „Македонски домъ“ най-късно въ 9 ч. сутринята. Увѣрения за пътуване по Б. Д. Ж. съ намалени цени ще Ви се изпратятъ допълнително. Съобщете ни незабавно колко увѣрения за делегати и гости да Ви изпратимъ.

Председателъ: Д. Попандовъ
Секретаръ: Д. Спространовъ

ОКРЖНО

До Г. Г. Председателитъ
на Дружествата „Илинденъ“
Въ Царството

Къмъ г. г. абонатитѣ

Списанието илюстрация „Илинденъ“ — вече свърши своята VIII годишнина и читателитѣ му ще могатъ да оценатъ старанията ни да се издига то все по-вече и по-вече, та като едничко наше останало кандило да освѣтява душитѣ на изстрадалитѣ мжченици-герои и да сочи на идващитѣ следъ тѣхъ пжтя, който трѣбва да се измине, за да се извлѣче народния ни корабъ на спасителния брѣгъ.

За да може, обаче, преценката да бжде правилна, не трѣбва да се губи изпредвидъ крайно стесненото положение, при което се работи. По голѣмата частъ отъ абонатитѣ — справка отчета на Ржководното тѣло, печатанъ въ кн. 10 (80) стр. 9 — още не сж си внесли абонамента, други връщатъ едва VIII, IX книжка на списанието, като съ това считатъ че се отчитатъ предъ редакцията, а между тѣхъ има хора, чиито постжпки просто удивляватъ — не се вижда защо списанието се връща — отъ презрение къмъ идеитѣ, които то застжпва ли, или...? Защото измежду тѣхъ има хора, които могатъ да бждатъ меценати на книжнината у насъ!

Но затова пжкъ редакцията благодари отъ сърдце на г. г. абонатитѣ, които я подкрепватъ, специално на онѣзи, които, на 3—4 пжти макаръ, все внасятъ своя абонаментъ, и съ това, както и съ своето мило сътрудничество, я насърдчаватъ да продължи тя своето дѣло — да изнася величавитѣ борби на македонския българинъ, които създадоха неписаната въ историята на другитѣ народи наша епопея — Илинденската епопея — да изтъква предъ наши и предъ чужди, особено предъ наши, преданостъта и себеотрицанието на осиянитѣ свише първенци на Македония за закрепването на българския духъ, за въплотаването на тоя духъ въ една велика и мощна българска нация, за създаването на една силна и уважавана отъ близки и далечни българска държава, тѣй както България е била почитана въ срѣднитѣ вѣкове и въ недавнашното минало.

Кратки сведения по свѣтовнитѣ въпроси, свързани непосредствено съ народнитѣ ни сждбини сжщо ще се изнасятъ, а страницитѣ на списанието както и до сега ще се украсяватъ съ ликоветѣ на достойнитѣ наши вождове и съ изгледитѣ на чудно красивата наша родна и плодородна земя.

Списанието ни се издържа изключително отъ абонати, затова молимъ неплатилитѣ да внесатъ своя абонаментъ, а преданитѣ негови сподвижници се умоляватъ да станатъ и негови разпространители.

Цената и занаяредъ остава 120 лв. годишно.

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА

МАКЕДОНСКА КООПЕРАТИВНА БАНКА

СОФИЯ

Основана преди 12 години

БАНКАТА

кредитира своите членове кооператори с краткосрочни заеми под поръчителството на две лица, открива кредити по текущи сметки, също такива срещу залог на облигации от Б. Д. З. 1923 г. (бежански облигации), сконтирова търговски полици при най-износна лихва.

БАНКАТА

издава гаранционни удостоверения за участие в търгове и извършва всякакви преводи на суми навредъ из царството, инкасира полици при минимални комисиони.

ПРИЕМА

влогове — срочни, безсрочни, спестовни седмични срещу спестовни марки, детски с безплатни касички, при най-износна лихва.